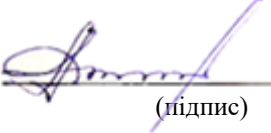


**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА  
Факультет управління фінансами та  
бізнесу Кафедра фінансового менеджменту**



(підпис)

**ЗАТВЕРДЖУЮ**  
Декан  
доц. Андрій СТАСИШИН

**«19» березня 2025 р.**

**ПРОГРАМА  
АТЕСТАЦІЙНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ**

<b>СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ</b>	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
<b>ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ</b>	07 «Управління та адміністрування»
<b>СПЕЦІАЛЬНІСТЬ</b>	072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
<b>ОСВІТНЯ ПРОГРАМА</b>	«Фінанси, митна та податкова справа»

**Львів 2025**

Програма атестаційного кваліфікаційного екзамену, галузь знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», освітня програма «Фінанси, митна та податкова справа» – Львів, ЛНУ ФУФБ, 2025. – 60 с.

**Розробники:**

**Наталія СИТНИК** – зав.кафедри фінансового менеджменту, д.е.н., професор;

**Юлія ШУШКОВА** - професор кафедри фінансового менеджменту, д.е.н., професор;

**Наталія БЛАЩУК-ДЕВ'ЯТКІНА** - доцент кафедри фінансового менеджменту, к.е.н., доцент;

**Вікторія ДУБИК** – доцент кафедри фінансового менеджменту, к.е.н., доцент;

**Оксана ЗАХІДНА** – доцент кафедри фінансового менеджменту, к.е.н., доцент;

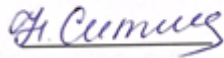
**Любов ПЕТИК** – доцент кафедри фінансового менеджменту, к.е.н., доцент;

**Дарія ПОПОВИЧ** – доцент кафедри фінансового менеджменту, к.е.н., доцент;

**Ольга СИЧ** – доцент кафедри фінансового менеджменту, к.е.н., доцент.

Затверджено на засіданні кафедри фінансового менеджменту «13» березня 2025 р. (Протокол № 8)

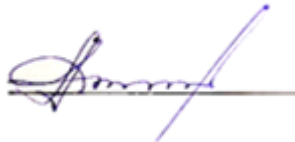
Завідувач кафедри  
фінансового менеджменту



Наталія СИТНИК

Затверджено на засіданні Вченої ради факультету управління фінансами та бізнесу Львівського національного університету імені Івана Франка «19» березня 2025 р. (Протокол № 2)

Голова Вченої ради



Андрій СТАСИШИН

© Н.Ситник, Ю.Шушкова, Н.Блащук-Дев'яткіна, В.Дубик,  
О.Західна, Л.Петик, Д.Попович, О.Сич, 2025 рік  
© ЛНУ імені Івана Франка, 2025 рік

## ЗМІСТ

<b>1.</b>	<b>Загальні положення</b>	<b>4</b>
<b>2.</b>	<b>Організація та проведення підсумкової атестації</b>	<b>6</b>
<b>3.</b>	<b>Зміст програм освітніх компонент, які виносяться на атестаційний кваліфікаційний екзамен</b>	<b>7</b>
3.1.	Програма освітньої компоненти «Фінанси»	7
3.2.	Програма освітньої компоненти «Фінанси підприємств»	10
3.3.	Програма освітньої компоненти «Банківська система»	13
3.4.	Програма освітньої компоненти «Бюджетна система»	16
3.5.	Програма освітньої компоненти «Податкова система»	20
3.6.	Програма освітньої компоненти «Митна справа»	25
3.7.	Програма освітньої компоненти «Страховання»	28
<b>4.</b>	<b>Перелік питань для підготовки до атестаційного екзамену в розрізі освітніх компонент</b>	<b>31</b>
4.1.	Фінанси	31
4.2.	Фінанси підприємств	33
4.3.	Банківська система	34
4.4.	Бюджетна система	35
4.5.	Податкова система	36
4.6.	Митна справа	38
4.7.	Страховання	39
<b>5.</b>	<b>Критерії оцінювання рівня знань здобувачів вищої освіти</b>	<b>42</b>
<b>6.</b>	<b>Список рекомендованої літератури в розрізі освітніх компонент</b>	<b>43</b>
<b>6.1.</b>	<b>Фінанси</b>	<b>43</b>
<b>6.2.</b>	<b>Фінанси підприємств</b>	<b>44</b>
<b>6.3.</b>	<b>Банківська система</b>	<b>47</b>
<b>6.4.</b>	<b>Бюджетна система</b>	<b>48</b>
<b>6.5.</b>	<b>Податкова система</b>	<b>50</b>
<b>6.6.</b>	<b>Митна справа</b>	<b>51</b>
<b>6.7.</b>	<b>Страховання</b>	<b>53</b>
<b>7.</b>	<b>Прикінцеві положення</b>	<b>55</b>

### *Додатки*

*Додаток А. Форма екзаменаційного білету*

*Додаток Б. Бланк виконання екзаменаційного завдання*

## 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Атестаційний кваліфікаційний екзамен з блоку дисциплін професійної та практичної підготовки проводиться після завершення навчання у 8-му семестрі і передбачає перевірку й оцінку теоретичної та практичної фахової підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» з метою встановлення відповідності рівня та обсягу знань і вмінь, загальних і спеціальних компетентностей вимогам Стандарту вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» для першого(бакалаврського) рівня. Програма атестації базується на нормативних навчальних дисциплінах, які формують загальні та фахові компетентності, а також результати навчання.

Підсумкова атестація здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти здійснюється відповідно до Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», Стандарту, Положення «Про організацію освітнього процесу у Львівському національному університеті імені Івана Франка» (№ 0-48 від 07.06.2024 р., протокол № 67/6, 04.06.2024 р.) <https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/06/Polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protseesu-Nova-redaktsiia-2024.pdf>, Положення «Про контроль та оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка» (№ 0-21 від 02.03. 2020р., протокол № 81/2 від 26.02. 2020р.) [https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/reg\\_education-results.pdf](https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/reg_education-results.pdf), Тимчасового порядку організації проведення заліково-екзаменаційної сесії та атестації здобувачів вищої освіти із застосуванням дистанційних технологій у Львівському національному університеті імені Івана Франка від 20.05. 2020р. протокол № 0-42 (розглянуто та затверджено Вченою радою Університету 20.05.2020 р., протокол № 84/5) [https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/reg\\_online-exams.pdf](https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/reg_online-exams.pdf).

Порядок створення, організації та роботи екзаменаційної комісії регламентується «Положенням про Екзаменаційну комісію у Львівському національному університеті імені Івана Франка» (ухвалене вченою радою Університету від 30.11.2016 р. протокол № 28/11 ) [https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/reg\\_exam-comission.pdf](https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/reg_exam-comission.pdf),

Складання атестаційного іспиту з блоку дисциплін професійної підготовки сприяє перевірці сформованих у здобувачів компетентностей та набутих результатів навчання:

<b>III 1.2.28 Атестаційний кваліфікаційний екзамен</b>
<b>Загальні компетентності (ЗК)</b>
ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК04. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
ЗК05. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.
ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК10. Здатність працювати у команді.
<b>Фахові компетентності спеціальності (СК)</b>
СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.
СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).
СК04. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.
СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

СК06. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
СК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність.
СК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.
СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.
СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.
<b>Програмні результати навчання (ПРН)</b>
ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.
ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

Програма атестаційного кваліфікаційного екзамену містить змістову тематику нормативних освітніх компонент циклу професійної та практичної підготовки освітньо–професійної підготовки бакалавра. У списку рекомендованих джерел до програми наведено перелік сучасної наукової спеціальної літератури.

Завдання екзаменаційних білетів складені відповідно до силабусів з освітніх компонент: фінанси, фінанси підприємств, банківська система, страхування, митна справа бюджетна система, податкова система.

## 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ

Порядок проведення підсумкової атестації оприлюднюють на сайті факультету управління фінансами та бізнесу та доводиться до відома здобувачів вищої освіти та членів Екзаменаційної комісії.

Атестаційний кваліфікаційний екзамен відбувається письмово в очному форматі.

Передекзаменаційні консультації проводяться у форматі відеоконференції, які передбачають в тому числі, попередню перевірку технічних параметрів налаштування зв'язку із здобувачами освіти та при необхідності усунення технічних помилок.

Під час проведення підсумкової атестації у дистанційній формі забезпечується цифрова фіксація (відеозапис та аудіозапис) процесу атестації у формі складання державного екзамену з попереднім оголошенням членам Екзаменаційної комісії та здобувачам освіти про проведення такої цифрової фіксації до початку засідання. Реєстрацію та ідентифікацію особи здобувача здійснюють з використанням особистої електронної скриньки студента.

Після завершення екзамену Голова Екзаменаційної комісії оголошує здобувачам освіти результати складання підсумкової атестації в режимі відео конференції, а секретар Екзаменаційної комісії вносить відповідні оцінки в протокол засідання Екзаменаційної комісії.

У разі виникнення під час складання атестаційного екзамену обставин непереборної сили здобувач освіти повинен негайно повідомити Екзаменаційну комісію про ці обставини за допомогою визначеного каналу зв'язку (телефон, месенджер тощо) з обов'язковою фото- або відеофіксацією стану виконання завдань та об'єктивних факторів, що перешкоджають його завершенню. За цих обставин можливість та час перескладання державного екзамену визначає Екзаменаційна комісія (з відміткою у протоколі). Рішення прийняте Екзаменаційною комісією повідомляється здобувачу освіти. Якщо здобувач освіти несвоєчасно повідомив, або не повідомив Екзаменаційну комісію про технічні проблеми, тоді Комісія приймає відповідне рішення щодо такого здобувача в індивідуальному порядку.

Атестаційний кваліфікаційний екзамен передбачає письмове виконання завдань 3-х рівнів складності:

- 1 рівень – завдання з вибором відповіді (20 тестових завдань)
- 2 рівень – 10 завдань із короткою відповіддю (одна правильна відповідь);
- 3 рівень – практичне завдання (2 задачі)

Здобувачі освіти отримують екзаменаційні білети на свою адресу електронної пошти, а відповіді надсилають на зворотню адресу, звідки завдання були надіслані. При отриманні і виконанні письмових завдань здобувачі освіти постійно знаходяться в режимі відео конференції.

Завдання кожного рівня оцінюються за відповідними критеріями.

### *Атестаційний кваліфікаційний екзамен триває 2 академічні години.*

На титульному листку студенти вказують своє прізвище, ім'я, по батькові, № екзаменаційного білету та № академічної групи.

До здачі атестаційного кваліфікаційного екзамену допускаються здобувачі, які виконали всі вимоги навчального плану: мають залікові та екзаменаційні оцінки з усіх освітніх компонент, захистили курсові роботи, звіт про проходження виробничої практики.

За результатами екзамену (у разі одержання позитивної оцінки) здобувачам присвоюється кваліфікація бакалавра з фінансів, банківської справи та страхування за спеціалізацією фінанси, митна та податкова справа. Присвоєння кваліфікації здійснює Екзаменаційна комісія.

### **3. ЗМІСТ ПРОГРАМ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ НА АТЕСТАЦІЙНИЙ КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН**

#### **3.1. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «ФІНАНСИ»**

##### **Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів**

Об'єкт, предмет і завдання вивчення навчальної дисципліни «Фінанси». Структура навчальної дисципліни, зв'язок з іншими навчальними дисциплінами. Історичний аспект становлення та розвитку фінансової науки. Предмет і метод фінансової науки. Фінансова наука в Україні. Сучасна світова наукова фінансова думка. Сутність фінансів. Функції фінансів. Взаємозв'язок та взаємодія фінансів з іншими економічними категоріями розподільчого характеру.

##### **Тема 2. Генезис і еволюція фінансів**

Історичний характер фінансів, їх генезис. Об'єктивні передумови виникнення фінансів. Фінанси як економічна, вартісна, розподільна категорія. Специфічні ознаки фінансів, їх суспільне призначення. Необхідність фінансів в умовах товарного господарства.

Зародження фінансових відносин у Стародавньому світі. Розвиток фінансових відносин за часи докапіталістичних формацій. Фінанси за часи розвитку капіталізму (з початку ХІХ століття до сучасного періоду).

##### **Тема 3. Становлення та розвиток фінансової науки**

Становлення фінансової науки. Розвиток фінансової науки у ХV-ХІХ сторіччях. Фінансова наука кінця ХІХ – початку ХХ ст. Сучасний період розвитку фінансової науки.

##### **Тема 4. Фінансова політика і фінансове право**

Сутність та завдання фінансової політики. Суб'єкти фінансової політики. Складові фінансової політики: монетарна і фіскальна політика, фінансова політика у сферах фондового та страхового ринку, у сфері міжбюджетних фінансів, боргова політика. Фінансова стратегія і фінансова тактика. Напрями реалізації фінансової політики: регламентування фінансових відносин у суспільстві та здійснення поточної фінансової діяльності. Типи фінансової політики: жорстка, помірна регламентація і політика мінімальних обмежень, політика стабілізації, економічного зростання і стимулювання ділової активності. Дискреційна і недискреційна фінансова політика. Етапи процесу формування і реалізації фінансової політики. Фінансова політика України на сучасному етапі. Фінансове право.

##### **Тема 5. Фінансовий механізм**

Суть фінансового механізму і його складові елементи. Фінансові методи. Фінансові важелі, стимули, санкції. Організаційна структура і правовий режим фінансового механізму. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою.

Управління фінансами. Об'єкти і суб'єкти управління. Функціональні ланки процесу управління фінансами. Стратегічне й оперативне управління.

##### **Тема 6. Фінансова система та характеристика її сфер і ланок**

Суть і поняття фінансової системи країни. Структура фінансової системи України. Принципи побудови фінансової системи.

Сфери та ланки фінансових відносин. Державні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси. Фінансовий ринок як забезпечуюча ланка фінансової системи. Організаційна структура фінансової системи. Вплив фінансової системи на темпи та пропорції розвитку економіки.

Сучасні проблеми розвитку фінансової системи України та шляхи її вдосконалення.

### **Тема 7. Податки та податкова система**

Суть і функції податків. Роль податків у фіскальній політиці держави. Класифікація податків, її ознаки. Види податків. Прямі і непрямі податки. Особливості окремих видів податків.

Податкова система: поняття, основи побудови. Принципи й методи оподаткування. Податкова система України. Податкова політика. Сучасні податкові системи зарубіжних країн.

### **Тема 8. Бюджет та бюджетна система**

Економічна природа і суть бюджету. Бюджет як економічна та юридична категорія. Державний бюджет як централізований фонд грошових коштів держави, його характерні ознаки. Місце і роль бюджету у фінансовій системі України. Державний бюджет як центральна ланка фінансової системи. Функції бюджету, їх характеристика.

Основи бюджетного устрою: встановлення принципів побудови бюджетної системи; виділення окремих видів бюджетів; розподіл доходів і видатків між окремими ланками бюджетної системи; встановлення характеру взаємовідносин між бюджетами. Поняття бюджетної системи. Структура бюджетної системи України, взаємозв'язок між окремими ланками бюджетної системи. Принципи побудови бюджетної системи України та їх характеристика.

Склад та структура доходів та видатків Державного бюджету України.

Бюджетний дефіцит. Поняття, причини виникнення. Проблеми скорочення й можливі джерела покриття бюджетного дефіциту.

### **Тема 9. Бюджетна політика**

Сутність, особливості та значення бюджетної політики України. Бюджетна стратегія і бюджетна тактика держави в ринкових умовах господарювання. Основні завдання та напрями бюджетної політики України. Оцінка ефективності бюджетної політики.

### **Тема 10. Державний кредит**

Економічна суть державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави. Відмінність державного кредиту від банківського. Види та форми державного кредиту.

Державний борг, його структура. Внутрішній та зовнішній, поточний та капітальний державний борг. Причини і наслідки зростання державного боргу. Джерела погашення державного боргу. Обслуговування державного боргу. Методи управління державним боргом. Напрями удосконалення управління й обслуговування державного зовнішнього боргу України.

### **Тема 11. Місцеві фінанси, бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання**

Суть місцевих фінансів, причини їх появи. Місцеві фінанси як система. Взаємозв'язок місцевих і державних фінансів. Функції місцевих фінансів. Роль місцевих фінансів у здійсненні політики зміцнення економічної самостійності адміністративно-територіальних формувань в умовах ринкових відносин.

Місцеві бюджети – провідна ланка місцевих фінансів. Доходи та видатки місцевих бюджетів. Бюджетний федералізм та фінансове вирівнювання.

### **Тема 12. Державні цільові фонди та соціальна політика**

Сутність, функції та класифікація державних цільових фондів. Державні цільові фонди соціального спрямування та особливості соціальної політики України. Джерела формування та шляхи використання державних цільових фондів соціального спрямування.

Інші централізовані і децентралізовані фонди цільового призначення. Порядок створення і використання фондів. Роль фондів в фінансовому забезпеченні економічних і соціальних програм. Деякі питання удосконалення системи позабюджетних фондів.

### **Тема 13. Фінанси суб'єктів господарювання**

Сутність фінансів суб'єктів господарювання та їх роль у складі фінансової системи. Функції та основні принципи організації фінансів суб'єктів господарювання. Фінансові результати діяльності підприємства. Фінансова діяльність як система фінансового забезпечення функціонування підприємства. Особливості фінансових відносин на підприємствах різних форм власності.

### **Тема 14. Фінанси домашніх господарств**

Домогосподарство як інституційна економічна одиниця та суб'єкт фінансових відносин. Місце та роль фінансів домогосподарств у фінансовій системі держави. Бюджет домогосподарства, його структура. Сукупні ресурси і сукупні витрати домогосподарства. Доходи населення та їх структура. Витрати. Рівень життя та його показники. Шляхи розміщення вільних коштів. Методи оцінки ефективності та надійності розміщення грошових коштів.

### **Тема 15. Страхування. Страховий ринок**

Економічна необхідність і роль страхування в забезпеченні безперервності суспільного виробництва. Особливості фінансових відносин у сфері страхування.

Види страхування. Страхування майна юридичних і фізичних осіб, його види й форми. Особисте страхування його суть і значення в забезпеченні соціального захисту громадян. Види особистого обов'язкового і добровільного страхування. Страхування кредитних і фінансових ризиків, його необхідність, значення та види. Умови страхування кредитних і фінансових ризиків. Страхування відповідальності.

Поняття страхового ринку. Учасники страхового ринку. Формування і розвиток страхового ринку в Україні. Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні.

### **Тема 16. Фінансовий ринок**

Поняття про фінансовий ринок, його значення. Економічні передумови функціонування фінансового ринку в Україні. Суть фінансового ринку, його роль у мобілізації та розподілі фінансових ресурсів. Складові фінансового ринку. Ринок цінних паперів. Фінансові посередники та їх функції на фінансовому ринку.

Перспективи розвитку фінансового ринку в Україні.

### **Тема 17. Міжнародні фінанси**

Економічна природа і призначення міжнародних фінансів. Поняття фінансового механізму зовнішньоекономічних відносин, його склад. Валютні відносини та валютні системи, їх еволюція. Валютний курс. Види і форми валютних курсів. Валютне регулювання та валютні обмеження: суть і необхідність. Конвертованість валюти та механізм її забезпечення.

Міжнародні валютно-фінансові інститути. Міжнародний валютний фонд. Група Світового банку. Універсальні та регіональні банківські інститути та співпраця України з ними.

## **3.2. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ»**

### **Тема 1. Основи фінансів підприємств**

Суть фінансів підприємств. Сфери фінансових відносин підприємств. Фінансові відносини між підприємствами, їх підрозділами, з державою, з власниками та робітниками. Функції фінансів підприємств.

Фінансові ресурси підприємств. Внутрішні та зовнішні джерела формування фінансових ресурсів підприємств. Власні, позикові і залучені кошти. Державне регулювання формування фінансових ресурсів підприємств. Грошові фонди підприємств. Фінансове забезпечення відтворення витрат.

### **Тема 2. Грошові розрахунки підприємств**

Грошовий оборот і система розрахунків на підприємстві. Поняття грошового обігу підприємств. Порядок пред'явлення підприємствами претензій по розрахунках. Економічні і фінансові санкції в системі грошових розрахунків і платежів.

Готівкові розрахунки. Сутність готівково-грошових розрахунків. Переваги й недоліки готівкових розрахунків. Сфера застосування готівково-грошових розрахунків підприємств.

Безготівкові розрахунки. Сутність безготівкових розрахунків. Переваги й недоліки безготівкових розрахунків. Сфера застосування безготівкових розрахунків підприємств. Поточний, бюджетний, кредитний, депозитний рахунки.

### **Тема 3. Грошові надходження підприємств**

Характеристика та склад грошових надходжень підприємств. Поняття грошових надходжень підприємств. Основні види грошових надходжень та їх характеристика.

Доходи підприємств. Доход від реалізації продукції, інші операційні доходи, доход від участі в капіталі, інші фінансові доходи, інші доходи, надзвичайні доходи. Фактори, що впливають на величину виручки. Види цін у ринковій економіці: фіксовані, регульовані, вільні, оптові, роздрібні. Структура ціни на продукцію. Розподіл виручки від реалізації продукції. Формування валового і чистого доходу.

Витрати підприємств. Характеристика складу собівартості реалізованої продукції; витрат, пов'язаних із операційною діяльністю, але тих, які не включаються до собівартості реалізованої продукції; фінансових витрат; інших витрат; надзвичайних витрат. Економічні елементи витрат.

### **Тема 4. Формування та розподіл прибутку**

Економічний зміст прибутку та його функції. Поняття прибутку. Функції прибутку. Зовнішні фактори, які впливають на прибуток підприємств. Основні та неосновні фактори, які впливають на прибуток підприємств.

Види прибутку і порядок його формування. Поняття чистого прибутку. Основні напрямки використання чистого прибутку. Фонди грошових коштів підприємства, що утворюються за рахунок чистого прибутку. Поняття нерозподілений прибуток і його використання.

Управління розподілом прибутку. Економічний зміст і значення розподілу прибутку. Розподіл прибутку між державою і суб'єктами господарювання. Методи регулювання прибутку підприємства на основі діючих правил організації бухгалтерського обліку. Методи планування прибутку від реалізації продукції. Сплата дивідендів.

### **Тема 5. Оподаткування підприємств**

Суть, види та функції податків. Сутність оподаткування супідприємств і податкова система. Сутність податків і їх функції.

Складові загальної системи оподаткування бізнесу. Система оподаткування підприємства її становлення в Україні. Чинний порядок оподаткування прибутку. Платежі

за ресурси. Непрямі податки, які сплачують підприємства. Вплив непрямих податків на фінансово-господарську діяльність підприємств.

Спрощена система оподаткування бізнесу. Сутність та особливості спрощеної системи оподаткування бізнесу. Групи бізнесу, які підлягають спрощеній системі оподаткування.

### **Тема 6. Оборотні кошти підприємств**

Оборотні активи: сутність, склад і структура. Сутність і основи організації обігових коштів. Склад і структура обігових коштів. Класифікація і принципи організації обігових коштів. Визначення потреби в обігових коштах.

Джерела формування оборотних активів. Власні джерела формування обігових коштів. Використання банківських кредитів для формування обігових коштів.

Нормування оборотних активів. Нормування обігових коштів для створення виробничих запасів. Розрахунок обігових коштів економічним методом.

Показники ефективності використання оборотних активів підприємств. Показники стану використання обігових коштів. Вплив розміщення обігових коштів на фінансовий стан підприємств.

### **Тема 7. Кредитування підприємств**

Особливості кредитування підприємств. Необхідність збалансування матеріальних і фінансових ресурсів – основа залучення кредитів. Форми кредитів, які використовуються в господарській діяльності підприємств. Принципи кредитування.

Сутність та особливості банківського кредитування підприємств. Класифікація банківських кредитів. Зміст фінансової роботи з залучення банківського кредиту. Перелік документів, які готує суб'єкт господарювання для отримання банківського кредиту. Оцінка кредитоспроможності суб'єктів підприємництва банком. Форми забезпечення повернення банківського кредиту. Порядок погашення банківського кредиту.

Комерційний кредит: суть та особливості. Сутність комерційного кредиту, його переваги та недоліки у порівнянні з банківським кредитом. Відповідальність сторін за порушення умов кредитного договору.

### **Тема 8. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів**

Суть, склад і оцінка основних засобів та інших необоротних активів підприємства. Сутність основних засобів та їх відтворення. Показники стану та ефективності використання основних засобів.

Амортизаційна політика та її вплив на формування фінансових ресурсів підприємства. Знос і амортизація основних засобів. Сутність і склад капітальних вкладень. Джерела і порядок фінансування капітальних вкладень. Фінансування ремонту основних засобів.

Показники забезпечення, стану й ефективності використання основних засобів підприємства. Показник фондомісткості виробництва. Показник фондоозброєності праці. Коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у вартості майна підприємства.

### **Тема 9. Оцінка фінансового стану підприємств**

Поняття фінансово-майнового стану підприємства, мета і завдання його дослідження. Сутність фінансового стану підприємства необхідність його аналізу. Показники, що характеризують фінансовий стан підприємств.

Поняття та методи оцінки фінансово-майнового стану підприємства. Сутність, мета, завдання та функції фінансового аналізу. Види фінансового аналізу. Принципи фінансового аналізу. Методи фінансового аналізу та їх інструментарій. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємств. Користувачі результатів аналізу фінансового стану. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємств. Оцінка фінансової стійкості підприємств.

Інтегральна оцінка фінансово-майнового стану підприємства. Комплексна оцінка фінансового стану підприємств. Напрями діагностики фінансового стану та їхнє нормативне забезпечення. Засоби цифровізації для оцінки фінансового стану підприємств

### **Тема 10. Фінансове планування**

Зміст та основні принципи планувань діяльності підприємства. Фінансове планування як процес визначення потреби підприємств у фінансових ресурсах. Принципи фінансового планування. Методи фінансового планування. Інформаційна база фінансового планування.

Стратегічні та тактичні цілі діяльності підприємства. Фінансова стратегія підприємств. Формування цілей фінансової стратегії і встановлення системи цільових фінансових показників.

Методи планування окремих показників господарсько-фінансової діяльності. Зміст і структура фінансового плану. Розрахунок основних показників фінансового плану. Необхідність оперативного фінансового планування.

### **Тема 11. Фінансова санація та банкрутство**

Сутність фінансової санації підприємств. Фінансова санація, її економічний зміст та порядок проведення. Фінансова криза на підприємстві. Класична модель фінансової санації. Санаційний аудит. План санації. Фінансові джерела санації підприємства. Форми фінансової санації. Державна фінансова підтримка санації підприємства.

Сутність банкрутства підприємств. Необхідність, функції та завдання інституту банкрутства підприємств. Порядок оголошення підприємства банкрутом. Мирова угода. Санація шляхом реорганізації. Приховане, фіктивне та зумисне банкрутство.

### **3.3. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «БАНКІВСЬКА СИСТЕМА»**

#### **Тема 1. Історія виникнення та розвиток банківських систем**

Етапи розвитку банківництва. Походження банків та історія розвитку банків Стародавньої Греції, Риму, Італії. Етапи розвитку банківської системи. Історичні шляхи створення центральних та заснування емісійних банків. Основні етапи розвитку центральних банків. Передумови становлення та розвитку вітчизняної банківської системи.

#### **Тема 2. Суть, типи та принципи функціонування банківської системи**

Суть поняття «банківська система». Функції банківської системи. Структура, типи та принципи функціонування банківської системи. Характеристика однорівневої, дворівневої та трирівневої організаційної побудови банківської системи. Взаємозв'язок вимог до функціонування дворівневої банківської системи та її функціями.

Структура вітчизняної банківської системи. Специфічні принципи банківської системи України.

#### **Тема 3. Центральні банки як складова банківської системи країни**

Передумови виникнення центральних банків. Статус і принципи організації центральних банків та їх функції. Суть, роль та призначення Національного банку України (НБУ). Національний банк України: правові основи функціонування, завдання, функції та організаційна структура. Національний банк України та основні засади грошово-кредитної політики. Інструменти грошово-кредитної політики НБУ

Завдання, функції територіальних управлінь НБУ. Функції НБУ та їх характеристика: НБУ як центральний банк держави та емісійний центр; регулювання НБУ банківської діяльності та нагляд за нею; валютний орган; банк держави; банк банків; організатор міжбанківських розрахунків; суть та економічні інструменти грошово-кредитної політики НБУ.

#### **Тема 4. Організація діяльності комерційних банків**

Сутність банківської діяльності. Банк як важливий елемент банківської системи. Класифікація банківських інститутів. Реалізація функцій банку. Принципи організації роботи банку. Банківські операції. Порядок заснування банківської установи. Типова організаційна структура комерційного банку. Структура апарату управління, структура, задачі основних функціональних підрозділів банку.

Порядок реєстрації банків. Учасники банку. Організаційно-правова форма банку. Особливості створення банку з іноземним капіталом. Визначення філії, представництва, територіальне відокремленого безбалансового відділення, принципи їх функціонування. Шляхи реорганізації банків. Банківські об'єднання їх типи та порядок створення.

#### **Тема 5. Формування ресурсів комерційного банку**

Сутність, склад і характеристика ресурсів банку. Власний капітал: функції та структура. Регулятивний капітал. Структура основного і додаткового капіталу. Порядок формування статутного фонду. Резервний та спеціальні фонди банку.

Залучені кошти. Депозити, їх класифікація, характерні особливості. Форми мобілізації ресурсів. Процентна політика банку та способи нарахування процентів. Фактори процентної ставки.

Джерела запозиченого капіталу. Емісія та продаж облігацій. Міжбанківські кредити: терміни та порядок використання. Кредити Національного банку України: види, вимоги, порядок здійснення.

Макроекономічні умови формування запозичених коштів банку.

## **Тема 6. Розрахунково-касові операції комерційних банків**

Принципи організації платіжної системи, готівкових та безготівкових розрахунків. Способи, види та форми безготівкових розрахунків. Правила їх проведення. Документообіг.

Відкриття рахунків у банку. Поточні рахунки: документація для відкриття та умови, перелік операцій. Бюджетні рахунки. Депозитні рахунки в національній валюті: порядок відкриття та використання. Особливість відкриття рахунків у іноземній валюті. Обслуговування і закриття рахунків.

Порядок розрахунків за товарними і нетоварними операціями. Класифікація платіжних інструментів. Розрахункові документи та їх реквізити.

Форми безготівкових розрахунків: платіжне доручення, чек, акредитив, вимога-доручення, відкритий рахунок, інкасове доручення, розрахунки по сальдо взаємної заборгованості.

Міжбанківські розрахунки та їх забезпечення. Принципи і структура СЕП. Функції РРП та ЦРП. Кореспондентські відносини між банками.

Платіжні картки, призначення та види. Вигоди їх застосування.

Зміст касових операцій, механізм регулювання. Касові документи. Прогнозування та облік касових оборотів. Регулювання касових оборотів в установах банків. Види кас. Порядок приймання і видачі банком готівки.

## **Тема 7. Кредитні операції комерційних банків**

Сутність кредиту, види. Принципи кредитування та кредитної політики. Використання простих, спеціальних і контокорентних рахунків у кредитуванні.

Форми кредитування: споживчий, банківський кредит, лізинг, іпотека, комерційний, міжбанківський кредит, бланковий, консорціумний.

Етапи кредитного процесу. Поняття «кредитоспроможність», значення і елементи системи оцінювання. Розрахунки основних показників фінансового стану позичальника. Зарубіжний досвід оцінки кредитоспроможності позичальника.

Основні умови і зміст кредитної угоди.

Джерела, форми погашення позичок. Контроль їхнього використання. Форми забезпечення кредитів. Заходи мінімізації втрат від кредитного ризику.

Загальні принципи і методи управління процентною ставкою за кредитом.

## **Тема 8. Операції банків з вексями**

Функції та економічний зміст векся. Види векселів: простий і переказний; комерційний, фінансовий, підроблений, дружній, бронзовий.

Порядок обігу простого і переказного векселів. Акцепт, індосамент, цесія, солідарна відповідальність, протест, нотифікація. Балансові та позабалансові операції з вексями.

Особливість вексельного обігу в Україні. Обов'язкові реквізити векся. Зміст операції врахування (дисконту) векселів. Обліковий кредит.

Порядок здійснення операції: реєстрація врахованих векселів, перевірка юридичної та економічної надійності векся. Розрахунок дисконту. Сутність і форми кредитів під заставу векселів. Порядок надання позики. Авальювання векся. Акцептні операції банків.

Учасники операцій з інкасування векселів. Документообіг та порядок здійснення інкасування векселів. Оплата векся за дорученням клієнта.

## **Тема 9. Операції комерційних банків з цінними паперами. Інвестиційні банківські операції**

Види операцій банків з цінними паперами. Сутність і основні напрями емісійної роботи банку. Етапи емісійної діяльності. Порядок розміщення акцій та облігацій на ринку, варіанти їх продажу.

Напрямки інвестиційних операцій банків з цінним і паперами. Види професійної діяльності банків на ринку цінних паперів: фінансове посередництво, управління та організаційно-технічне обслуговування операцій з цінними паперами.

Економічна сутність інвестицій. Валові і чисті інвестиції. Фактори обсягу інвестицій, класифікація.

Форми регулювання інвестиційної діяльності. Капітальні вкладення, принципи і методи їх фінансування. Довгострокове кредитування капітальних вкладень малого підприємництва і об'єктів виробничого призначення.

### **Тема 10. Операції банків в іноземній валюті**

Зміст валютних операцій. Класифікація банківських операцій з іноземною валютою.

Поточний і депозитний рахунки в іноземній валюті: відкриття, порядок зарахування і видачі коштів.

Види неторговельних операцій з валютою. Валютна каса уповноваженого банку.

Банківський переказ, інкасо, акредитив. Схеми розрахунків. Операції банку на міжбанківському валютному ринку. Класифікація валютних угод: овернайт, спот, форвард, своп.

Валютні ризики: комерційні. Внутрішні та зовнішні методи регулювання ризиків.

### **Тема 11. Нетрадиційні операції та банківські послуги в Україні**

Причини виникнення нетрадиційних банківських операцій та послуг. Ознаки банківських послуг, їх види: Договори для їхнього оформлення.

Лізинг: об'єкти і суб'єкти лізингу. Операційний та фінансовий лізинг: ознаки. Організація лізингового процесу.

Відмінності гарантії від поруки, її сутність. Договір доручення та договір комісії: зміст, спільне та відмінне. Зміст консультаційних та інформаційних послуг.

Трастові послуги: сутність, суб'єкти та види. Послуги на користь фізичних і юридичних осіб.

Поняття факторингу і форфейтингу. Регулювання, зміст і послідовність здійснення операцій.

Операції з банківськими металами. Види опціонів.

### **Тема 12. Забезпечення фінансової стійкості банків**

Суть, необхідність, значення та завдання банківського регулювання. Форми регулювання банківської діяльності. Сутність та фактори впливу на фінансову стійкість. Доходи та витрати банку. Регулювання банківської діяльності. Забезпечення фінансової безпеки банків.

### **3.4. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «БЮДЖЕТНА СИСТЕМА»**

#### **Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави**

Функції держави як визначальний чинник формування бюджету. Державний бюджет як економічна категорія. Взаємозв'язок бюджету з іншими економічними категоріями. Місце і роль бюджету в системі фінансових відносин. Бюджетна централізація ВВП та її об'єктивні межі. Тенденція зростання бюджетної централізації ВВП, чинники, що протидіють цій тенденції. Забезпечення оптимальних пропорцій розподілу і перерозподілу ВВП. Фінансові протиріччя у суспільстві, пов'язані із суб'єктивним формуванням бюджету та способи їхнього вирішення. Характеристика грошових відносин, що становлять зміст державного бюджету.

Місце і роль бюджету в системі фондів грошових коштів. Державний бюджет як централізований фонд грошових коштів держави, його характерні ознаки.

Місце і роль бюджету у фінансовій системі України. Державний бюджет як центральна ланка фінансової системи. Функції бюджету, їх характеристика.

Бюджетна політика Української держави, її особливості та значення. Бюджетна стратегія і бюджетна тактика держави в сучасних умовах.

#### **Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави**

Місце і роль державного бюджету в системі фінансових планів. Державний бюджет як основний фінансовий план. Взаємозв'язок державного бюджету з іншими фінансовими планами України. Відмінності між бюджетом як фінансовим планом та бюджетом як економічною категорією.

Правовий характер бюджету, його чинники. Бюджет як віддзеркалення економічної, соціальної і міжнародної політики держави. Поточний бюджет. Бюджет розвитку місцевих бюджетів.

Сутність, принципи і завдання бюджетного планування в сучасних умовах господарювання. Бюджетне планування як складова частина фінансового планування. Місце і роль бюджетного планування у системі соціально-економічного планування в Україні. Етапи та методи бюджетного планування.

Основи побудови Державного бюджету України. Бюджетний період.

#### **Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування**

Стан бюджету: рівновага доходів і видатків, бюджетний профіцит, бюджетний дефіцит. Фактори, що впливають на стан бюджету. Бюджетний дефіцит, його сутність, причини виникнення, соціально-економічні наслідки, джерела фінансування, шляхи та методи подолання.

Бюджетний дефіцит в сучасних умовах державного регулювання економіки. Класифікація бюджетного дефіциту. Розрахунок абсолютних і відносних показників бюджетного дефіциту. Співвідношення ВВП держави та обсягів бюджетного дефіциту.

#### **Тема 4. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України**

Основи бюджетного устрою: встановлення принципів побудови бюджетної системи; виділення окремих видів бюджетів; розподіл доходів і видатків між окремими ланками бюджетної системи; встановлення характеру взаємовідносин між бюджетами.

Поняття бюджетної системи. Структура бюджетної системи України, взаємозв'язок між окремими ланками бюджетної системи.

Принципи побудови бюджетної системи України та їх характеристика.

Бюджетні повноваження Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради АРК, Ради Міністрів АРК, обласних та районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських, селищних та сільських рад.

Бюджетна класифікація. Значення бюджетної класифікації для прогнозування доходів і видатків бюджетів та їх виконання. Структура бюджетної класифікації. Класифікація доходів бюджету. Процесуальна класифікація видатків бюджету: функціональна, відомча та економічна, програмна. Класифікація фінансування бюджету; класифікація боргу.

Особливості бюджетної децентралізації як складової реформи, що триває в Україні.

### **Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання**

Засади розмежування доходів і видатків між рівнями бюджетної системи. Фактори, що визначають порядок і пропорції розподілу доходів між бюджетами. Чинники і порядок закріплення доходів. Види регулюючих доходів і порядок бюджетного регулювання. Проблеми економічної ефективності бюджетного вирівнювання в Україні.

Доходи місцевих бюджетів.

Поняття та мета регулювання міжбюджетних відносин. Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами.

Видатки, що здійснюються з Державного бюджету України.

Місцеві бюджети, їх місце у бюджетній системі України та роль у соціально-економічному розвитку регіонів і адміністративно-територіальних утворень. Видатки місцевих, бюджетів.

Види міжбюджетних трансфертів. Порядок надання міжбюджетних трансфертів.

### **Тема 6. Бюджетний процес та його учасники**

Сутність бюджетного процесу. Учасники бюджетного процесу. Стадії бюджетного процесу на загальнодержавному рівні. Стадії бюджетного процесу на місцевому рівні.

Шляхи удосконалення бюджетного процесу в Україні. Сутність та складові програмно-цільового методу у бюджетному процесі.

### **Тема 7. Система доходів бюджету**

Методи формування доходів бюджету. Доходи держави від підприємницької діяльності. Доходи від державних майна, угідь, послуг. Податковий метод мобілізації доходів бюджету. Державні позики.

Джерела формування доходів бюджету. ВВП і національний дохід як основа дохідної бази бюджету. Причини й умови використання національного багатства для формування доходів бюджету.

Склад, структура і динаміка доходів державного бюджету. Доходи загального і спеціального фондів. Форми і методи мобілізації доходів бюджету. Податкові методи формування доходів бюджету. Функціональне призначення і характеристика різних видів податків у формуванні доходів бюджету. Неподаткові доходи бюджету. Доходи від операцій з капіталом. Трансферти. Аналіз доходів державного бюджету.

Склад і характеристика доходів місцевих бюджетів. Доходи місцевих бюджетів, джерела їх формування. Склад і структура доходів загального і спеціального фондів відповідних місцевих бюджетів: обласних, районних бюджетів, бюджетів міст обласного значення, бюджетів територіальних громад. Аналіз доходів місцевих бюджетів.

### **Тема 8. Система видатків бюджету**

Склад і характеристика видатків Державного бюджету. Склад і динаміка видатків Державного бюджету. Склад видатків загального та спеціального фондів. Структура видатків бюджету. Склад і характеристика видатків місцевих бюджетів. Склад видатків місцевих бюджетів. Структура видатків бюджету. Видатки загального та спеціального фондів відповідних місцевих бюджетів: обласних, районних бюджетів, бюджетів міст обласного значення, бюджетів територіальних громад. Аналіз видатків місцевих бюджетів.

Форми бюджетного фінансування. Характеристика форм бюджетного фінансування. Кошторисне фінансування, бюджетні кредити, бюджетні інвестиції, державні трансферти.

Порядок та особливості кошторисного фінансування як основної форма здійснення видатків із бюджету.

### **Тема 9. Основи фінансування бюджетної сфери в Україні**

Бюджетне фінансування. Система бюджетного фінансування: відомча та програмно-цільова. Форми бюджетного фінансування: кошторисне фінансування, державні інвестиції, бюджетні кредити, державні трансферти. Методи бюджетного фінансування.

Кошторис бюджетної установи його форма і зміст. Порядок складання і затвердження та виконання кошторису бюджетної установи.

Нормування видатків в Україні. Види норм видатків та нормативів, порядок їх встановлення.

### **Тема 10. Видатки бюджету на економічну діяльність та науку**

Склад видатків бюджету на економічну діяльність, їх роль і місце у розвитку економіки. Напрями і форми бюджетного фінансування економіки.

Бюджетні інвестиції, їх види. Капітальні вкладення і джерела їх фінансування. Відомча система фінансування та фінансування інвестиційних проектів. Конкурсний відбір об'єктів бюджетного інвестування, його завдання і критерії. Бюджетне фінансування інвестиційних проектів за рахунок цільових державних позик.

Бюджетні кредити, порядок їх видачі і погашення. Порядок дотування збиткових підприємств. Шляхи фінансового оздоровлення державного сектора і ліквідації збитковості.

Галузева структура видатків бюджету на економічну діяльність. Особливості фінансування видатків на розвиток промисловості та енергетики, будівництва, транспорту, зв'язку, телекомунікацій та інформатики, сільського та лісового господарства, на розвиток місцевої інфраструктури та комунальної власності. Операційні витрати, їх склад і призначення. Роль і місце бюджету у фінансуванні операційних витрат.

Видатки бюджету на науку. Організація наукових досліджень і джерела їх фінансування. Фінансування фундаментальних досліджень у наукових установах Академії наук України, у відомчих наукових закладах та вищих закладах освіти. Кошторисне фінансування наукових закладів і наукових програм.

### **Тема 11. Видатки бюджету на оборону та управління**

Фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону. Військова доктрина країни та її вплив на рівень видатків на оборону. Склад і характеристика видатків на оборону, порядок їх планування і фінансування.

Система і структура органів управління в Україні та джерела їх фінансового забезпечення. Видатки бюджетів на державне управління, їх склад і характеристика. Видатки на утримання органів законодавчої, виконавчої влади та місцевого самоврядування. Видатки на судові та правоохоронні органи, прокуратуру. Видатки на утримання фінансових, фіскальних та митних органів. Порядок планування та фінансування видатків бюджетів на управління.

### **Тема 12. Видатки бюджету на соціальну сферу**

Соціальні видатки бюджету як відображення соціальної політики держави. Типи соціальної політики та їх вплив на обсяги бюджетною фінансування бюджетних видатків.

Склад соціальних видатків: видатки на соціальний захист, соціальне забезпечення і соціальну сферу. Соціальне медичне страхування, їх роль у реалізації соціальної політики її вплив на обсяги бюджетного фінансування соціальних видатків.

Форми й види соціального захисту населення: пенсійне забезпечення; соціальні допомоги; соціальні гарантії.

Засади бюджетного фінансування освіти, роль і місце бюджету у системі фінансового забезпечення освітніх закладів.

Видатки бюджету на освіту, їх склад і структура. Бюджетні заклади освіти, особливості організації їх діяльності. Фінансування загальноосвітніх шкіл.

Оперативно-сітьові показники діяльності школи, порядок їх визначення. Система заробітної плати вчителів і тарифікація педагогічних працівників. Штати і порядок планування фонду заробітної плати. Складання й перевірка кошторису загальноосвітньої школи. Особливості кошторисного фінансування шкіл-інтернатів.

Фінансування дитячих дошкільних закладів: оперативно-сітьові показники, система заробітної плати, штати і планування фонду заробітної плати. Кошторис дитячого дошкільного закладу.

Бюджетне фінансування вищої освіти. Особливості кошторисного планування і фінансування у закладах вищої освіти. Штати і система заробітної плати працівників закладів вищої освіти. Позабюджетні кошти державних ЗВО.

Видатки бюджету на охорону здоров'я, їх склад і структура. Засади бюджетного фінансування охорони здоров'я, роль і місце бюджету у фінансовому забезпеченні медицини.

Бюджетні заклади охорони здоров'я, організація їх фінансової діяльності, Фінансування медичних установ за нормативом бюджетних видатків на одного жителя. Особливості організації фінансової діяльності закладів охорони здоров'я в умовах страхової медицини. Оперативно-сітьові показники медичних установ. Штати і система заробітної плати медичних працівників; порядок планування фонду заробітної плати в установах здоров'я. Складання й перевірка кошторису лікарні.

Бюджетне фінансування закладів культури, склад видатків. Особливості кошторису бібліотек, будинків культури та інших культурно-освітніх закладів. Фінансування преси, видавництва, радіо, телебачення.

Бюджетне фінансування розвитку фізичної культури і спорту. Роль бюджету в державній підтримці олімпійського руху.

Склад видатків на фізичну культуру і спорт, порядок їх планування і фінансування.

### **Тема 13. Державний кредит і видатки бюджету на обслуговування державного боргу**

Економічна сутність державного кредиту. Форми державного кредиту.

Державний борг, його структура. Внутрішній та зовнішній, поточний та капітальний державний борг. Обслуговування державного боргу. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу. Управління державним боргом та його обслуговування. Методи управління державним боргом: конверсія, консолідація, уніфікація позики, обмін облігацій за регресивним співвідношенням, відстрочка погашення, анулювання. Політика реструктуризації державного боргу.

Проблеми і напрями удосконалення управління й обслуговування державного зовнішнього боргу України.

### **3.5. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «ПОДАТКОВА СИСТЕМА»**

#### **Тема 1. Сутність та види податків**

Сутність податків. Податки в системі доходів державного бюджету. Податки та інші форми платежів до бюджету: плата, внески, відрахування, збори. Визначення податків, їх характерні ознаки.

Функції податків. Фіскальна функція, механізм її реалізації. Податки як основа фінансової бази держави. Регулююча функція. Основні напрями податкового регулювання. Співвідношення функцій у різних видів податків.

Елементи податку: суб'єкт (платник) і носій, об'єкт оподаткування, джерело сплати, одиниця оподаткування, податкова ставка і квота. Методи побудови податкових ставок. Тверді й процентні ставки. Види процентних ставок: прогресивні та регресивні, їх комбінації.

Класифікація податків, її ознаки. Поділ податків за економічним змістом. Класифікація податків за економічною ознакою об'єкта оподаткування. Класифікація за ознакою органів державної влади, які їх встановлюють. Класифікація податків залежно від способів їх справляння.

Види прямих податків. Реальні податки, особисті податки. Прибутковий податок як основний вид прямих податків. Прибуткове оподаткування юридичних осіб. Переваги і недоліки прямих податків, проблеми їх справляння. Регулюючий механізм окремих видів прямих податків.

Види непрямих податків: акцизи, фіскальні монополії, мито. Акцизи, їх види. Види й призначення мита, митна політика. Податок на додану вартість як сучасна форма непрямих оподаткування. Переваги та недоліки непрямих податків, їх місце в податковій системі.

#### **Тема 2. Податкова система і податкова політика**

Поняття податкової системи і вимоги до неї. Структурна побудова податкової системи. Оптимізація співвідношення між фіскальною і регулюючою функціями податків, між різними видами податків. Фактори, що визначають структуру податкової системи. Наукові основи побудови податкової системи.

Принципи оподаткування. Податки як елемент перерозподілу ВВП. Ідеали оптимального оподаткування: економічна ефективність і соціальна справедливість. Податки як інструмент фінансового регулювання розвитку суспільства. Рівноцінність в оподаткуванні різних суб'єктів.

Податкова політика: поняття податкової політики та її напрями. Фактори, що визначають напрями і характер податкової політики. Аксиоми і принципи податкової політики. Рівнонапруженість в оподаткуванні всіх платників. Економічна ефективність податкової системи: ефективність та дієвість податкових інструментів, характеристика їх впливу на соціально-економічний розвиток.

Суть податкового регулювання економіки. Податковий вплив на ціни. Податкові важелі обмеження попиту та стимулювання інвестицій. Податкова політика в умовах дефіцитності бюджету та інфляції.

Податкова система в Україні, основні етапи її становлення. Склад та структура податкової системи України, законодавчі акти, що її регламентують. Принципи побудови податкової системи України, їх реалізація. Податкова політика в сучасних умовах.

#### **Тема 3. Організація державної податкової служби та податкове адміністрування**

Основи та організація податкової роботи. Правове регламентування діяльності податкових органів, інструктивне забезпечення податкового процесу. Контролюючі органи, їх характеристика, правове регулювання діяльності.

Податкова служба держави, склад податкової служби України. Організаційна структура та функції державної податкової адміністрації. Права й відповідальність працівників державної податкової служби.

Облік платників і надходжень податків. Порядок реєстрації платників, облікові документи. Облік надходжень податків, облікові реєстри. Контроль за своєчасним надходженням податків. Методи контрольної-перевірочної роботи. Етапи податкового процесу, їх характеристика.

Суб'єкти обчислення податку і контрольної роботи. Способи утримання податків. Податкові перевірки, їх суть, види, особливості застосування.

Відповідальність платників за своєчасність і правильність розрахунків з бюджетом і за подання декларацій.

Податкове адміністрування. Забезпечення надходження нарахованих сум податків до бюджету. Розстрочення та відстрочення податкових зобов'язань. Податкова застава, арешт активів платників податків. Продаж активів в рахунок погашення податкового боргу.

#### **Тема 4. Податок на додану вартість**

Сутність податку на додану вартість, його зародження та розвиток. Передумови впровадження ПДВ в Україні. Податок на додану вартість як ціноутворюючий фактор. Методика включення податку в ціну.

Платники і ставки податку. Порядок реєстрації платником ПДВ. Об'єкт оподаткування, особливості його визначення у різних галузях. Пільги по ПДВ, їх направленість та дія.

Порядок обчислення податку на додану вартість. Два методи обчислення податку: нетто-податок і сальдовий, їх характеристика і передумови використання. Облік податку у платників. Податкові зобов'язання та податковий кредит при обчисленні податку на додану вартість. Особливості визначення податкового зобов'язання та кредиту.

Декларація з ПДВ, її зміст, порядок складання. Строки подання декларацій. Оподаткування сільськогосподарської діяльності. Особливості оподаткування підприємств малого бізнесу, що оподатковуються за спрощеною системою оподаткування. Особливості обчислення та сплати податку платниками різних галузей по різних видах операцій та угод.

#### **Тема 5. Акцизний податок**

Акцизний податок як форма специфічних акцизів. Особливості акцизного оподаткування в Україні. Поняття акцизу. Суб'єкти та об'єкти акцизного податку. Платники акцизного збору, об'єкт оподаткування.

Перелік підакцизних товарів і ставки акцизного податку. Методика обчислення сум акцизного податку, що підлягають сплаті до бюджету. Порядок включення акцизного податку у ціну товарів. Пільги по податку. Специфіка оподаткування акцизним податком алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Специфіка оподаткування нафтопродуктів.

Звітність по акцизному податку. Особливості маркування підакцизних товарів. Строки сплати акцизного податку та подання декларації. Штрафні санкції за порушення нарахування і сплати акцизного податку.

#### **Тема 6. Митно-тарифне регулювання**

Основи митної справи. Митна територія та митний контроль, ввезення, вивезення та транзит товарів, митна декларація і декларанти. Мито як джерело доходів бюджету, митна політика. Ввізне та вивізне мито.

Митне оформлення. Визначення місця митного оформлення. Порядок митного оформлення. Митний брокер, його права та повноваження. Митне декларування. Митна декларація, порядок її подання.

Контроль митних органів за сплатою митних платежів юридичними особами. Види мита. Визначення товарної позиції. Визначення країни походження товарів. Визначення митної вартості, її достовірності. Методи визначення митної вартості товарів.

Порядок обчислення суми мита. Контроль за своєчасністю перерахування суми мита до бюджету. Особливості контролю митних органів за сплатою мита, податку на додану вартість та акцизного збору, з товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами. Товари що не підлягають оподаткуванню при ввезенні на митну територію України. Порядок розрахунків та сплати митних платежів до бюджету.

### **Тема 7. Податок на прибуток підприємств**

Прибуткове оподаткування в системі податків з підприємств та організацій. Податок на прибуток підприємств як форма корпоративного прибуткового оподаткування. Платники і ставки податку на прибуток з числа резидентів та нерезидентів. Об'єкт оподаткування. Порядок визначення прибутку як об'єкта оподаткування, його економічний зміст і кількісна визначеність.

Порядок формування доходів для цілей оподаткування. Структура доходів окремих категорій платників. Витрати підприємств для визначення прибутку, їх склад. Амортизаційні відрахування як специфічні витрати. Оподаткування прибутком операцій особливого виду. Оподаткування товарно-бартерних операцій, операцій пов'язаним особам. Оподаткування страхової діяльності. Оподаткування податком на прибуток банківської діяльності. Оподаткування виробників сільськогосподарської продукції.

Пільги з податку на прибуток, види пільг, їх направленість та регулююче призначення. Умови застосування окремих пільг. Особливості прибуткового оподаткування платників різних галузей, окремих видів доходів.

Порядок обчислення та сплати податку на прибуток. Строки й порядок розрахунків з податку за фактичними даними на основі бухгалтерської звітності платників. Декларація з податку на прибуток, її характеристика, порядок заповнення та подання.

### **Тема 8. Податок з доходів фізичних осіб**

Оподаткування доходів фізичних осіб як форма індивідуального оподаткування. Оподаткування доходів фізичних осіб у системі оподаткування населення. Основи оподаткування доходів фізичних осіб. Характеристика платників податку. Характеристика об'єктів оподаткування. Загальний оподатковуваний дохід. Характеристика податкового кредиту при оподаткування доходів фізичних осіб. Податкові соціальні пільги порядок їх надання фізичним особам . Ставки податку на доходи фізичних осіб.

Порядок нарахування, утримання, сплати та перерахування податку до бюджету. Оподаткування доходів від надання нерухомості в оренду. Оподаткування інвестиційного прибутку. Оподаткування доходів, отриманих за договорами довгострокового страхування життя та недержавного пенсійного страхування. Оподаткування операцій з продажу об'єктів нерухомого майна. Оподаткування операцій з продажу рухомого майна.

Оподаткування доходу, отриманого платником податку внаслідок прийняття ним у спадщину коштів майна, майнових чи немайнових прав. Порядок сплати перерахування податку до бюджету. Порядок подання річної декларації про майновий стан і доходи. Порядок забезпечення виконання податкових зобов'язань. Оподаткування доходів громадян від підприємницької діяльності за наявності та відсутності прав юридичної особи. Оподатковуваний дохід. Порядок обчислення податку за прогнозними розрахунками оподаткованого доходу.

### **Тема 9. Спеціальні податкові режими**

Порядок визначення кола суб'єктів спрощеної системи оподаткування з числа юридичних та фізичних осіб. База оподаткування за спрощеною системою. Ставки

спрощеної системи оподаткування. Особливості сплати інших податків суб'єктами спеціального режиму оподаткування.

Порядок оподаткування суб'єктів малого бізнесу за спрощеною системою при застосуванні різних ставок оподаткування. Порядок нарахування та перерахування податку. Порядок видачі свідоцтва про право сплати єдиного податку. Штрафні санкції за порушення порядку нарахування та сплати єдиного податку.

Умови переходу суб'єктів малого бізнесу на спрощену систему оподаткування. Облік платників єдиного податку - юридичних і фізичних осіб. Порядок видачі свідоцтва про сплату єдиного податку. Перевірка даних, наведених у заяві, на їх відповідність умовам переходу на спрощену систему оподаткування. Попередня перевірка розрахунків сплати єдиного податку. Своєчасність подання розрахунку. Документальна перевірка платників єдиного податку. Порядок ведення книги обліку доходів і витрат.

Фіксований сільськогосподарський податок. Умови переходу на сплату податку, критерії визнання сільськогосподарським товаровиробником. Перевірка дотримання критеріїв, за якого дозволяється перебувати на спеціальному режимі оподаткування. Ставки податку та розподіл сплати протягом року. Особливості податкового планування з використанням платників фіксованого сільськогосподарського податку.

### **Тема 10. Ресурсне оподаткування**

Основи ресурсного оподаткування. Принципи встановлення плати за ресурси. Плата за ресурси як інструмент впливу на економічне та раціональне використання ресурсів. Види платежів за ресурси, особливості формування ставок та визначення платників.

Лісовий дохід, його сутність і призначення. Види лісового доходу. Порядок видачі дозволу за рубку деревини, механізм нарахування плати за спеціальне використання лісових ресурсів.

Плата за воду, що забирається із водогосподарських систем, її платники. Лімітування забору води і побудова тарифів плати за воду. Строк сплати за воду та звітність платників.

Плата за розробку корисних копалин (мінеральні ресурси), її платники. Перелік ресурсів, за які стягується плата. Ставки плати, порядок обчислення та сплати за мінеральні ресурси, звітність платників.

Плата за землю як інструмент раціонального використання земельних угод і регулювання розміщення виробництва та населення в регіональному розрізі. Форми плати за землю: орендна плата та земельний податок.

Основи побудови земельного податку: платники, об'єкт оподаткування, ставки. Диференціація ставок залежно від призначення земельних ділянок, їх місцезнаходження та якісних характеристик. Земельний податок із земель сільськогосподарського призначення. Порядок встановлення ставок податку. Нарухування податку, порядок і строки його сплати, санкції за порушення. Декларація по земельному податку, її характеристика.

### **Тема 11. Майнове оподаткування**

Склад місцевих податків та зборів і порядок їх справляння. Суть майнового оподаткування та характеристика його основних форм. Майнове оподаткування і його значення в сучасних умовах. Види майнового оподаткування. Податок на нерухоме майно. Платники, об'єкт оподаткування, ставки податку, терміни сплати і порядок зарахування до бюджету. Порядок надання пільг. Оцінка нерухомості для цілей справляння податку на нерухоме майно. Особливості формування механізму справляння податку на нерухоме майно.

Порядок справляння туристичного збору, зборів за паркування автомобілів та за провадження окремих видів господарської діяльності.

## **Тема 12. Податкове планування на підприємствах**

Корпоративний податковий менеджмент. Перспективне та поточне податкове планування. Форми податкового планування. Вибір організаційно-правової форми оподаткування, вибір місця реєстрації, використання спеціальних економічних зон та територій пріоритетного розвитку. Аналіз режимів оподаткування. Формування податкової складової облікової політики підприємства. Раціональне розміщення активів і доходів підприємства.

Оцінка ефективності податкового планування. Визначення відхилень фактичних результатів від планових. Формування системи показників, що характеризують ефективність розроблених методів податкового планування.

Принципи податкового планування, загальні та спеціальні принципи. Класифікація видів податкового планування. Тактика і стратегія податкового планування. Аудиторське обслуговування.

Етапи податкового планування. Умови, що забезпечують альтернативність податкового планування. Методи податкового планування.

Інструментарій податкового планування. Етапи впровадження податкового планування на підприємстві.

Податкова оптимізація. Відмінності між плануванням податкових платежів та податковою оптимізацією. Схеми податкової оптимізації. Ухилення від податків, уникнення податків. Запобігання податковим витратам, скорочення податкових витрат. Зміст та основні характеристики ухилення від оподаткування. Фактори, що сприяють виникненню податкових правопорушень. Типові способи ухилення від сплати податків.

Оцінка податкового навантаження. Формування системи показників, за допомогою яких здійснюється оцінка податкового тиску на підприємство.

Міжнародна податкова конкуренція. Спеціальні (вільні) економічні зони, території пріоритетного розвитку, офшорні юрисдикції. Обмеження щодо співпраці з офшорними компаніями. Особливості податкового планування з використанням офшорних компаній.

### **3.6. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «МИТНА СПРАВА»**

#### **Тема 1. Еволюція митної справи в Україні**

Зародження митно-тарифних відносин в Україні. Сплата данини у Київській Русі, митні застава на кордонах князівських вотчин. Митно-тарифна система за Козацької держави: «мостове» мито.

Митна система України на початку ХХ століття. Характер і направленість митно-тарифної політики СРСР. Митний тариф 1922 року, вдосконалення системи тарифного регулювання.

Характеристика сучасного етапу розвитку митно-тарифної політики України. Еволюція митно-тарифної політики України з моменту становлення держави.

#### **Тема 2. Митна система України**

Митна система України: основні принципи та завдання функціонування системи. Механізм прийняття рішень у сфері застосування митного тарифу. Структура та підпорядкування митних органів України

Органи державного регулювання митної служби України. Основні завдання, функції та права ДФСУ.

Структура митної служби України: Центральний апарат ДФСУ, спеціалізовані установи та митниці.

Аналіз діяльності митної служби України за роки функціонування. Роль та місце митної справи в економічному розвитку України на сучасному етапі.

#### **Тема 3. Взаємодія Державної фіскальної служби України з органами державної влади та місцевого самоуправління**

Взаємодія Державної фіскальної служби України, спеціалізованих митних установ та організацій з іншими органами державної влади при виконанні покладених на них завдань

Порядок взаємодії Державної фіскальної служби України з іншими державними установами, організаціями у боротьбі з митними правопорушеннями

#### **Тема 4. Митна політика та митно-тарифне регулювання**

Поняття, принципи та методи митної політики України. Функції митної політики. Історичні форми митної політики.

Сутність митно-тарифних відносин: об'єкт, види. Митно-тарифні регулятори, їх роль та рівні. Характеристика методів митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Рівень митно-тарифного захисту в Україні.

Проблеми митного регулювання і напрямки з удосконалення митно-тарифної політики в Україні. Схеми доступу до імпорتنих виробничих ресурсів.

#### **Тема 5. Інтегрування митної системи України до світової митної системи**

Міжнародні організації як основні суб'єкти функціонування митно-тарифних відносин на мегарівні. Всесвітня митна організація (ВМО). Світова Організація Торгівлі. Аналіз норм, вимог і положень системи ГАТТ/СОТ. Митно-тарифна політика України та ГАТТ. Аналіз наслідків приєднання України до СОТ.

Митно-тарифні аспекти економічної інтеграції. Специфіка митного регулювання основних інтеграційних етапів. Реалізація економічних інтересів країни за умов участі у митному союзі.

Вдосконалення системи митного регулювання в Україні на основі використання досвіду зарубіжних країн.

#### **Тема 6. Митні платежі як інструмент митного регулювання ЗЕД країни**

Економічна природа митного тарифу: сутність, завдання, функції. Види і типи мита. Механізм розрахунку та стягнення мита. Імпортне/експортне мито. Етапи нарахування мита.

Роль митних платежів в системі економічних відносин держави. Сутність, завдання, класифікація митних платежів. Митні збори, акцизний збір, ПДВ.

Митні пільги

### **Тема 7. Митна та фактурна вартість товару: методи їх визначення**

Теоретичні основи митної вартості. Поняття митної вартості та еволюція її змісту. Контрактна (фактурна) вартість. Контракт, контрактна ціна.

Методи визначення митної вартості імпортованих товарів: за ціною угоди щодо товарів, які імпортуються (метод 1); за ціною угоди щодо ідентичних товарів (метод 2); за ціною угоди щодо подібних (аналогічних) товарів (метод 3); на основі віднімання вартості (метод 4); на основі додавання вартості (метод 5); резервний.

Загальна характеристика міжнародних правил тлумачення торгових термінів Інкотермс. Використання Інкотермс-2000 для розрахунку митної та фактурної вартості

### **Тема 8. Характеристика системи митних режимів**

Поняття митного режиму, його види та значення. Класифікаційні ознаки митних режимів.

Характеристика митних режимів: імпорт; реімпорт; експорт; реекспорт; транзит; тимчасове ввезення (вивезення); митний склад; спеціальна митна зона; магазин безмитної торгівлі; переробка на митній території України; переробка за межами митної території України; знищення або руйнування; відмова на користь держави.

### **Тема 9. Товарна номенклатура в митній справі**

Сутність товарної номенклатури, класифікації та кодування товарів. Еволюція систем товарної номенклатури у світовій торгівлі. Стандартна міжнародна торговельна класифікація ООН (СМТК ООН). Номенклатура Ради митного співробітництва (НРМС).

Характеристика Гармонізованої системи опису і кодування товарів: основні елементи, ознаки, структура. Структура коду товарної номенклатури Митного тарифу України (УКРТЗЕД). Правила класифікації товарів в УКТЗЕД.

### **Тема 10. Зовнішньоекономічні контракти, порядок їх укладання**

Сутність зовнішньоекономічного контракту. Умови, які повинні бути передбачені в договорі (контракті), порядок укладання контракту. Положення про типову форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів). Права суб'єктів підприємницької діяльності при складанні тексту договору (контракту).

Особливості викладення умов контракту: предмет договору (контракту), базисні умови поставки товарів (приймання-здавання виконаних робіт або послуг), умови платежів, умови приймання-здавання товару (робіт, послуг), форс-мажорні обставини.

### **Тема 11. Специфіка здійснення митного оформлення ЗЕД**

Характеристика системи митного оформлення. Комплекс заходів системи митного оформлення. Митне оформлення юридичних та фізичних осіб.

Зовнішньоторговельні документи: оперативно-зовнішньоторговельні, комерційні, розрахункові, транспортні, страхові та митні документи.

### **Тема 12. Декларування митної вартості товарів**

Порядок оформлення ВМД. Функції ВМД. Реєстраційний номер Вантажної митної декларації. Реквізити журналу обліку ВМД. Розподіл аркушів ВМД.

Порядок заповнення граф ДМВ-1 декларантом. Порядок заповнення граф ДМВ-2 декларантом. Порядок заповнення граф ДМВ митним органом. Застосування та заповнення

уніфікованої митної квитанції МД-1. Порядок заповнення декларації при переміщенні через кордон предметів громадян.

### **Тема 13. Порядок переміщення та пропуск через митний кордон України осіб, товарів та інших предметів**

Порядок переміщення фізичних осіб через митний кордон України. Порядок здійснення огляду та переогляду ручної поклажі та багажу. Підстави та порядок проведення особистого огляду громадян.

Порядок переміщення через митний кордон об'єктів інтелектуальної власності

Порядок здійснення митного контролю та пропуску через митний кордон транспортних засобів, які належать громадянам

### **Тема 14. Організація митного контролю**

Сутність та особливості проведення митного контролю. Межі зони митного контролю, спрощений митний контроль.

Митна варта: основні завдання, права. Охорона і супроводження підакцизних товарів. Розрахунок часу, витраченого групою митної варті на супроводження між пунктами транзиту.

Спеціальні види контролю на митному кордоні України: ветеринарний, карантинний, екологічний та гомологічний.

### **Тема 15. Незаконне переміщення предметів через митний кордон**

Організація боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил. Механізм розпізнавання дій, які підпадають під визначення «контрабанда». Основні види порушень митних правил та відповідальність за їх скоєння. Відповідальність за контрабанду та порушення митних правил. Проблеми в галузі боротьби з контрабандою та ПМП. Поняття порушення митних правил як адміністративного правопорушення. Склад митного адміністративного правопорушення. Поняття контрабанди як кримінального злочину.

### **3.7. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «СТРАХУВАННЯ»**

#### **Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування**

Необхідність страхового захисту як важливого засобу економічної безпеки суб'єктів господарювання та життєдіяльності людей на випадок шкоди, зумовленої ризиковими обставинами. Страхові фонди як матеріальна основа страхового захисту. Форми організації фондів страхового захисту. Самострахування, його джерела й межі доцільного застосування.

Виникнення та етапи розвитку страхування. Сутність страхування. Місце страхування в системі економічних категорій. Функції страхування. Сфери застосування страхування.

Принципи страхування: страховий інтерес, максимальна добросовісність суб'єктів страхових відносин, відшкодування втрат у межах завданих збитків, франшиза, суброгація.

Роль страхування в активізації бізнесу, економії коштів, що резервуються на покриття можливих втрат від непередбачених обставин, та в ефективнішому формуванні й використанні фондів соціального призначення, збільшення обсягів інвестицій.

#### **Тема 2. Класифікація страхування**

Поняття класифікації, її наукове та практичне значення.

Ознаки класифікації: історичні, економічні, юридичні.

Класифікація за об'єктами страхування. Галузі страхування: майнове, страхування відповідальності, особисте страхування. Види страхування. Класифікація за родом небезпеки: страхування ризиків від вогню, інженерних, сільськогосподарських, транспортних, фінансово-кредитних та інших ризиків.

Класифікація за формами проведення. Обов'язкове страхування. Добровільне страхування.

Класифікація за статусом страхувальника. Страхування юридичних осіб усіх форм власності. Страхування громадян.

Класифікація за спеціалізацією страховика. Загальні види страхування. Страхування життя. Перестрахування.

#### **Тема 3. Страхові ризики, їх оцінка**

Поняття ризику. Основні характеристики ризику. Рівень ризику. Частота ризику та розмір шкоди.

Управління ризиком. Роль «ризик-менеджменту» у виявленні, розпізнаванні, ідентифікації та визначенні методів впливу на ризик. Визначення ризику. Активне і пасивне запобігання ризику.

Суб'єктивні і об'єктивні ризики. Матеріальні і нематеріальні ризики. Чисті і спекулятивні ризики.

Визначення страхового ризику. Ознаки страхового ризику. Специфіка ризиків у страхуванні майна, відповідальності, в особистому страхуванні.

Оцінка ризику й визначення доцільності його страхування. Критерії визначення ціни страхування. Структура та основи розрахунку страхових тарифів.

#### **Тема 4. Страховий ринок**

Поняття страхового ринку. Суб'єкти страхового ринку. Страхові послуги як об'єкти взаємовідносин страховиків і страхувальників. Роль посередників: страхових агентів і брокерів. Перспективи розвитку страхового ринку в Україні.

Сутність і завдання маркетингу в страхуванні. План маркетингу. Інформаційне забезпечення маркетингових досліджень. Реалізація страхових послуг. Страхові договори, порядок їх підготовки й укладання. Права і обов'язки сторін. Контроль за виконанням договорів.

### **Тема 5. Страхова організація**

Страхова індустрія як частина сфери послуг, її організаційні форми. Порядок створення, функціонування та ліквідації страхових компаній. Товариства взаємного страхування. Спеціалізація страховиків. Умови залучення іноземних інвесторів до створення страхових організацій.

Ресурси страховика: фінансові, матеріальні, трудові, інформаційні.

Структура страхових компаній. Центральний офіс. Філіали і представництва.

Управління страховою компанією.

Страхові об'єднання.

### **Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності**

Необхідність і значення державного регулювання страхової діяльності. Шляхи наближення законодавчої і нормативної бази страхування до міжнародних стандартів.

Органи нагляду за страховою діяльністю та їх функції. Реєстрація та ліцензування страховиків. Контроль за діяльністю страховиків.

### **Тема 7. Особисте страхування**

Страхування життя і його основні види. Змішане страхування життя. Довічне страхування. Страхування до одруження.

Страхування пенсій (ренти).

Обов'язкові види страхування від нещасних випадків і професійних захворювань. Страхування від нещасних випадків.

Медичне страхування. Суб'єкти та об'єкти страхування. Умови обов'язкового страхування. Добровільне медичне страхування.

### **Тема 8. Страхування майна**

Страхування майна юридичних осіб: суб'єкти і об'єкти страхування, страхові події, порядок укладання договорів, умови відшкодування збитків.

Особливості страхування сільськогосподарських підприємств: страхування врожаю, сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень, страхування тварин, страхування будівель та іншого майна.

Страхування технічних ризиків.

Страхування транспортних засобів: автомобільного та іншого наземного, морського, авіаційного транспорту. Страхування вантажів.

Страхування майна громадян : будівель і споруд, тварин, домашнього та іншого майна.

### **Тема 9. Страхування відповідальності**

Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів. Моторне (транспортне) страхове бюро і його функції. Міжнародна система «Зелена картка». Страхування відповідальності власників інших видів транспорту.

Страхування відповідальності за неповернення кредитів. Страхування депозитів.

Страхування відповідальності роботодавців.

Страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції.

Страхування професійної відповідальності.

Страхування відповідальності за забруднення довкілля.

### **Тема 10. Перестраховування і співстраховування**

Необхідність і сутність перестраховування, стан і перспективи його розвитку. Суб'єкти перестраховування. Ринки перестраховування. Вимоги, що ставляться до перестраховування ризиків у нерезидентів.

Методи перестраховання. Факультативне перестраховання. Облігаторне перестраховання. Порівняльний аналіз методів перестраховання.

Форми проведення перестраховальних операцій. Пропорційне перестраховання. Квотні та ексцедентні договори пропорційного перестраховання, їх характеристика, переваги та недоліки.

Непропорційне перестраховання: на базі ексцеденту збитку, на базі ексцеденту збитковості.

Співстраховання та механізм його застосування.

### **Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика**

Склад доходів страховика. Доходи від страхової діяльності. Страхова премія, порядок її визначення. Доходи від інвестування тимчасово вільних коштів.

Витрати страховика: їх склад і економічний зміст. Собівартість страхової послуги. Виплата страхових сум та страхових відшкодувань. Витрати на утримання страхової компанії.

Прибуток страховика. Визначення прибутку від страхової діяльності. Прибуток від інвестиційної діяльності. Розподіл прибутку.

Оподаткування страховиків.

### **Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії**

Поняття фінансової надійності страховика. Формування збалансованого страхового портфеля. Відбір ризиків. Тарифна політика. Перестраховання як метод забезпечення фінансової надійності.

Фінансові методи забезпечення надійності страхових компаній. Платоспроможність страховика, умови її забезпечення. Власні кошти страховика. Технічні резерви, їх склад. Показники платоспроможності. Фактичний і нормативний запас платоспроможності, їх обчислення.

## 4. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗІ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ В РОЗРІЗІ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТ

### 4.1. «ФІНАНСИ»

1. Об'єктивними передумовами виникнення фінансів. Фінанси як економічна, вартісна, розподільна, історична категорія.
2. Предмет, завдання і метод фінансової науки.
3. Становлення та розвиток фінансової науки в Україні.
4. Функції фінансів. Розподільна функція фінансів та її зміст. Об'єкти та суб'єкти розподілу і перерозподілу вартості суспільного продукту.
5. Контрольна функція. Фінансова інформація та її роль у реалізації контрольної функції фінансів.
6. Підвищення ролі фінансів в умовах ринкових відносин.
7. Сфери фінансів. Ланки фінансових відносин.
8. Поняття фінансової системи. Фінансова система України.
9. Фінансові ресурси як матеріальні носії фінансових відносин. Склад і особливості централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів.
10. Фінансове забезпечення відтворюваного процесу. Форми фінансового забезпечення державне фінансування, кредитування, самофінансування.
11. Суб'єкти фінансового контролю в Україні. Шляхи підвищення дієвості фінансового контролю.
12. Фінансове право. Правове регулювання фінансових відносин. Розвиток фінансового законодавства в Україні.
13. Функції вищих законодавчих і виконавчих органів державної влади та управління щодо загального управління фінансами.
14. Фінансовий контроль. Сутність фінансового контролю, його значення.
15. Складові елементи фінансового механізму.
16. Фінансовий аудит як незалежний фінансовий контроль. Становлення і розвиток аудиторського контролю.
17. Фінансове планування: суть, принципи, методи, завдання.
18. Фінансова політика України на сучасному етапі.
19. Фінансовий механізм, як сукупність форм і методів організації фінансових відносин. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою.
20. Фінансова політика – складова частина економічної й соціальної політики держави. Взаємозв'язок фінансів і фінансової політики, її завдання.
21. Стратегія і тактика фінансової політики. Основні напрями фінансової політики та її завдання.
22. Права та обов'язки Головної державної податкової адміністрації та її структурних підрозділів у регіонах з оперативного управління фінансами.
23. Права та обов'язки Міністерства фінансів.
24. Управління фінансами на рівні міністерств, відомств, підприємств та організацій. Автоматизовані системи управління фінансами.
25. Суть фінансів підприємств, їх функції та основи організації.
26. Виручка від реалізації продукції, робіт та послуг, її розподіл. Фонд відшкодування. Валовий дохід. Фонд оплати праці.
27. Особливості фінансових відносин на підприємстві різних форм власності.
28. Економічний зміст прибутку.
29. Суть і функції податків.
30. Принципи та методи оподаткування.
31. Податкова система України, основні етапи її становлення.

32. Бюджет як економічна та юридична категорія. Місце і значення бюджету в загальній системі фінансових відносин.
33. Економічна суть доходів і видатків бюджету. Форми їх вияву і матеріальне втілення. Джерела формування бюджетних доходів. Форми і методи мобілізації грошових коштів у бюджет.
34. Бюджетний устрій і бюджетна система. Поняття бюджетного устрою й бюджетної системи. Види бюджетів України. Розподіл доходів і витрат між ланками бюджетної системи.
35. Розподільна та контрольна функції бюджету.
36. Бюджетний процес, його поняття, основні елементи.
37. Класифікація бюджетних доходів і видатків.
38. Формування доходів державного бюджету, їх склад і структура.
39. Касове виконання дохідної та видаткової частини державного та місцевих бюджетів.
40. Субсидії, субвенції, дотації, їх значення у збалансуванні бюджетів різних рівнів.
41. Бюджетний дефіцит. Поняття, причини виникнення. Проблеми скорочення й можливі джерела покриття бюджетного дефіциту.
42. Бюджетні права органів законодавчої і виконавчої влади.
43. Фінансування науки.
44. Місцеві бюджети, їх доходи і видатки. Загальнодержавні податки і збори, закріплені за місцевими бюджетами.
45. Фінансові ресурси місцевого самоврядування.
46. Соціальна спрямованість видаткової частини місцевих бюджетів.
47. Види неподаткових надходжень у місцеві бюджети.
48. Економічна суть державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави і покритті бюджетного дефіциту. Відмінність державного кредиту від банківського.
49. Види та форми державного кредиту. Внутрішній і зовнішній державний кредит.
50. Державні позики, їх види. Класифікація державних внутрішніх позик.
51. Форми зовнішнього державного кредиту. Державні зовнішні позики. Позики міжнародних фінансових органів.
52. Державний борг. Капітальний і поточний державний борг.
53. Причини, наслідки зростання та джерела погашення державного боргу.
54. Класифікація страхування за об'єктами та ознаками ризику. Принципи обов'язкового і добровільного страхування.
55. Економічна необхідність і роль страхування в забезпеченні безперервності суспільного виробництва.
56. Страховий ринок. Поняття страхового ринку. Організаційні форми існування страхових компаній.
57. Форми і методи страхового захисту. Система страхових фондів.
58. Фінансування соціального страхування і соціального забезпечення.
59. Страхування майна юридичних і фізичних осіб, його види й форми.
60. Страхування відповідальності.
61. Прибуток страхових організацій, його розподіл і використання.
62. Престраховання та його необхідність у забезпеченні сталості страхових операцій.
63. Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні. Ліцензування страхової діяльності.
64. Суть фінансового ринку, його роль у мобілізації та розподілі фінансових ресурсів.
65. Перспективи розвитку фінансового ринку в Україні.
66. Економічні передумови функціонування фінансового ринку в Україні.
67. Класифікація фінансових ринків.
68. Види цінних паперів, які можуть випускатися і обертатися в Україні.
69. Оподаткування доходів від цінних паперів.

70. Фондова біржа та її правові положення.
71. Правове регулювання фінансового ринку. Державний контроль за випуском і обігом цінних паперів.
72. Брокерські контори. Формування їх прибутку та статутного фонду.
73. Поняття фінансового механізму зовнішньоекономічних відносин та його формування в Україні.
74. Суб'єкти та види зовнішньоекономічної діяльності. Правові норми регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.
75. Валютний курс, його види. Порядок установлення та методології обчислення валютного курсу національної грошової одиниці України. Механізми регулювання валютного курсу (девальвація, ревальвація, валютна інтервенція).
76. Валютні ринки. Поняття і види. Правове регулювання діяльності Української міжбанківської біржі. Котирування іноземних валют.
77. Конвертованість валюти та механізм її забезпечення.
78. Валютне регулювання та валютні обмеження суть і необхідність.
79. Валютні операції.
80. Валютні відносини та валютні системи, їх еволюція.
81. Митна політика України.
82. Єдиний митний тариф. Митні ставки й пільги.
83. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
84. Принципи оподаткування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.
85. Сутність, функції та принципи фінансового менеджменту.
86. Особливості організації фінансового менеджменту.
87. Особливості бюджетної та податкової політики країн з розвинутою ринковою економікою.
88. Фінанси країн Європейського Союзу.
89. Основні напрямки забезпечення фінансової безпеки України.
90. Особливості фінансової конкуренції України серед країн Європейського Союзу.

#### **4.2. «ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ»**

1. Місце фінансів підприємств в фінансовій системі країни.
2. Характеристика фінансів підприємств як економічної категорії.
3. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств.
4. Фонди грошових коштів підприємства.
5. Особливості формування статутних капіталів підприємств різних організаційно-правових форм.
6. Організація та управління фінансами підприємства.
7. Економічний зміст та види грошових розрахунків підприємств.
8. Принципи організації безготівкових розрахунків підприємств.
9. Характеристика рахунків, що відкриваються підприємствам у банках.
10. Порядок відкриття поточного рахунку.
11. Розрахунки за допомогою пластикових карток.
12. Види санкцій за порушення розрахунково-платіжної та касової дисципліни.
13. Розрахунок доходу (виручки) від реалізації продукції підприємства.
14. Розрахунок чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (робіт, послуг) підприємства.
15. Розрахунок фінансових результатів підприємства та їх відображення у фінансовій звітності.
16. Оцінка рентабельності продукції, капіталу підприємства.
17. Визначення податку на прибуток підприємства.
18. Визначення показників розподілу чистого прибутку підприємства.
19. Принципи побудови податкової системи.

20. Основні податки, що сплачують підприємства
21. Аналіз ефективності використання обігових коштів
22. Розрахунок показників ефективності використання обігових коштів підприємства.
23. Методика оцінки основних фондів.
24. Характеристика капітальних вкладень на відтворення основних фондів
25. Активи балансу та їх ліквідність
26. Розрахунок показників рентабельності
27. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства
28. Деталізований аналіз фінансового стану підприємства
29. Показники фінансового стану підприємства
30. Сутність фінансової стратегії підприємства та етапи її розробки.
31. Завдання і принципи фінансового планування на підприємствах.
32. Методи визначення фінансових потреб підприємства
33. Сутність банкрутства підприємств і його санація
34. Стан економіки та підприємств України
35. Критерії банкрутства підприємств
36. Проблеми фінансового оздоровлення підприємств

### **4.3. «БАНКІВСЬКА СИСТЕМА»**

1. Походження та розвиток банків
2. Поняття, призначення та класифікація банків
3. Особливості функціонування сучасних банківських систем
4. Становлення та розвиток банківської системи України
5. Організаційна структура банку
6. Ліцензування банку та банківської діяльності
7. Реорганізація і ліквідація банківської діяльності
8. Банківські об'єднання і порядок створення та їх типи
9. Організаційно правові основи функціонування НБУ
10. Функції та операції НБУ
11. Структура та форми управління НБУ
12. Класифікація банківських ресурсів
13. Склад, структура та джерела формування капіталу банку
14. Суть, значення та характеристика залученого капіталу банку
15. Суть, значення та характеристика запозичених банківських ресурсів
16. Суть, призначення та функції кредиту. Класифікація банківських кредитів. Принципи, умови й етапи кредитування
17. Порядок надання та погашення окремих видів банківських кредитів
18. Характеристика споживчого банківського кредиту
19. Форми забезпечення повернення кредитів
20. Кредитна політика банку та її зміст
21. Характеристика та види векселів
22. Урахування та переврахування векселів
23. Кредити під заставу векселів
24. Авальювання та акцептування векселів
25. Інкасування та доміциляція векселів
26. Характеристика платіжного обороту
27. Банківське обслуговування готівкового обороту
28. Безготівкові розрахунки з використанням вимого-доручення: суть, сфера застосування та документооборот
29. Чекова форма безготівкових розрахунків її суть, сфера застосування
30. Акредитивна форма безготівкових розрахунків, його види та сфера використання

31. Вексель як форма безготівкових розрахунків її суть, сфера застосування
32. Характеристика міжбанківських розрахунків
33. Система електронних банківських послуг населенню
34. Класифікація банківських кредитів.
35. Етапи кредитування.
36. Принципи й умови кредитування.
37. Оцінка кредитоспроможності клієнта
38. Форми забезпечення банківських позичок
39. Поняття кредитної політики банку
40. Місце та роль комерційних банків на ринку цінних паперів
41. Суть, значення та класифікація банківських інвестицій
42. Інвестиційний портфель банку та його класифікація
43. Концепція формування інвестиційного портфеля банку
44. Суть, значення та загальна характеристика валютних операцій банку
45. Неторговельні операції банків в іноземній валюті
46. Характеристика основних форм міжнародних розрахунків
47. Порядок здійснення міжнародних розрахунків за експортно-імпортними операціями
48. Відкрита валютна позиція банку та методика її розрахунку
49. Загальна характеристика та види банківських послуг
50. Лізинг
51. Факторинг. Форфейтинг
52. Посередницькі та інформаційні (консультативні, інформаційні) послуги
53. Трастові послуги
54. Роль маркетингу в функціонуванні банків
55. Процес розробки стратегії банківського маркетингу
56. Механізм реалізації стратегії банківського маркетингу

#### **4.4. «БЮДЖЕТНА СИСТЕМА»**

1. Державний бюджет як економічна категорія. Роль і місце бюджету в перерозподільних відносинах у суспільстві.
2. Державний бюджет як основний фінансовий план. Роль і місце бюджету в системі фінансових планів.
3. Склад і структура доходів і видатків бюджету, фактори, що впливають на них.
4. Поняття поточного бюджету і бюджету розвитку місцевих бюджетів.
5. Бюджетний процес та його учасники. Стадії бюджетного процесу.
6. Бюджетне планування: завдання, принципи і методи.
7. Стан бюджету: рівновага доходів і видатків; бюджетний надлишок; бюджетний дефіцит. Фактори, що впливають на стан бюджету.
8. Бюджетний дефіцит: визначення, причини виникнення, джерела фінансування, наслідки.
9. Роль і місце бюджету в фінансово – кредитному механізмі.
10. Бюджет в системі фінансового забезпечення потреб соціально-економічного розвитку.
11. Поняття бюджетного устрою і бюджетної системи; структура бюджетної системи України.
12. Принципи бюджетної системи України.
13. Поняття міжбюджетних відносин; мета регулювання міжбюджетних відносин.
14. Критерії розмежування доходів і видатків між бюджетами.
15. Видатки, що здійснюються з Державного бюджету України.
16. Передача видатків на виконання власних і делегованих повноважень.
17. Види міжбюджетних трансфертів.

18. Бюджетна класифікація. Значення бюджетної класифікації для прогнозування доходів і видатків та їх виконання. Структура бюджетної класифікації.
19. Класифікація доходів бюджету.
20. Класифікація видатків та кредитування бюджету. Поняття функціональної, відомчої і економічної класифікації видатків бюджету.
21. Класифікація фінансування бюджету.
22. Класифікація боргу.
23. Методи формування доходів бюджету.
24. Джерела формування доходів бюджету.
25. Загальна характеристика податкової системи України, її відмінності від розвинених країн.
26. Неподаткові доходи бюджету.
27. Організація мобілізації доходів бюджету.
28. Функції держави, їх вплив на склад і структуру видатків бюджету. Роль бюджету у фінансовому забезпеченні потреб економічного і соціального розвитку країни.
29. Форми і методи бюджетного фінансування.
30. Кошторис бюджетної установи, його форма і зміст.
31. Склад видатків бюджету на економічну діяльність, їх роль і місце у розвитку економіки.. Напрями і форми бюджетного фінансування економіки.
32. Бюджетні інвестиції, їх види.
33. Видатки бюджету на науку.
34. Форми і види соціального захисту населення.
35. Склад видатків бюджету на соціальний захист населення.
36. Видатки бюджету на освіту, їх склад і структура.
37. Виробничі показники діяльності шкіл, порядок їх визначення.
38. Система заробітної плати вчителів. Порядок нарахування заробітної плати вчителям. Складання тарифікаційного списку школи.
39. Планування фонду заробітної плати по кошторису загальноосвітньої школи.
40. Особливості кошторисного фінансування шкіл-інтернатів.
41. Фінансування дитячих дошкільних навчальних закладів.
42. Бюджетне фінансування вищої освіти.
43. Видатки бюджету на охорону здоров'я, їх склад і структура.
44. Система заробітної плати медичних працівників, порядок планування фонду заробітної плати в установах охорони здоров'я.
45. Бюджетне фінансування закладів культури. Фінансування преси, радіо, телебачення.
46. Фінансування розвитку фізичної культури і спорту. Роль бюджету в державній підтримці олімпійського руху.
47. Видатки бюджету на оборону країни; порядок їх фінансування і планування.
48. Видатки бюджету на управління, їх склад.
49. Державний борг, його структура.
50. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу.
51. Управління державним боргом.

#### **4.5. «ПОДАТКОВА СИСТЕМА»**

1. Податковий кодекс України, сфера його дії та основні засади податкового законодавства.
2. Сутність податків, функції податків.
3. Класифікація податків.
4. Характеристика прямих і непрямих податків.
5. Податкова політика. Фактори, що визначають напрямки і характер податкової політики.
6. Податкова система України, основні етапи її становлення.
7. Державна податкова служба України, склад служби та основні функції.

8. Поняття “ухилення від податків”. Види ухилення від податків. Сутність та форми перекладання податків.
9. Відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства.
10. Сутність ПДВ. Платники, ставки податку, об’єкт оподаткування.
11. Пільги по ПДВ та їх значення.
12. Порядок обчислення ПДВ: податкове зобов’язання, податковий період, дата виникнення податкового зобов’язання, податковий кредит.
13. Порядок ведення податкового обліку ПДВ.
14. Строки сплати ПДВ в бюджет. Звітність платників і порядок її складання.
15. Контроль податкових органів за платниками ПДВ.
16. Платники акцизного податку. Об’єкт оподаткування та ставки акцизного податку.
17. Порядок обчислення акцизного податку, строки сплати в бюджет, звітність та контроль податкових органів.
18. Платники і ставки мита. Порядок обчислення і сплати мита.
19. Платники і ставки податки на прибуток. Порядок обчислення оподатковуваного прибутку.
20. Склад доходів і витрат при визначенні оподатковуваного прибутку підприємств.
21. Пільги з податку на прибуток та їх значення.
22. Порядок обчислення і сплати податку на прибуток.
23. Звітність платників податку на прибуток та відповідальність платників.
24. Суть та призначення єдиного податку для суб’єктів малого підприємництва. Платники та порядок його обчислення.
26. Податок на доходи фізичних осіб, його роль та значення у податковій системі.
27. Оподатковувані й неоподатковувані доходи. Соціальні пільги.
28. Порядок нарахування та утримання податку зі заробітків фізичних осіб.
29. Порядок оподаткування доходів громадян від підприємницької діяльності за наявності та відсутності прав юридичної особи.
30. Порядок обчислення податку на доходи фізичних осіб, одержуваних з інших джерел.
31. Транспортний податок. Платники, об’єкти оподаткування, ставки податку.
32. Порядок обчислення і сплати транспортного податку.
33. Основи побудови земельного податку. Пільги по податку і порядок їх надання.
34. Порядок нарахування земельного податку юридичними і фізичними особами. Терміни сплати в бюджет.
35. Плата за оренду землі. Порядок її обчислення та сплати.
36. Податок на майно. Склад податку на майно.
37. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Порядок його обчислення та перерахування в бюджет.
38. Туристичний збір. Порядок його обчислення та перерахування в бюджет.
39. Збір за місця паркування транспортних засобів. Порядок його обчислення та перерахування в бюджет.
40. Рентна плата. Склад рентної плати.
41. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів. Платники і порядок обчислення.
42. Рентна плата за спеціальне використання води. Платники, порядок обчислення і сплати в бюджет.
43. Рентна плата за користування надрами. Платники, порядок обчислення і сплати в бюджет.
44. Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України. Платники, порядок обчислення і сплати в бюджет.
45. Акцизні склади, їх призначення.
46. Суть та значення акцизних марок.
47. Порядок обчислення акцизного податку.

48. Особливості оподаткування платників податків в умовах дії угоди про розподіл продукції.

#### 4.6. «МИТНА СПРАВА»

1. Сутність митно-тарифних відносин
2. Митно-тарифні регулятори, їх роль та рівні.
3. Функції митної системи
4. Адміністративні методи регулювання митно-тарифних відносин
5. Економічні методи регулювання ЗЕД
6. Система правового регулювання митно-тарифних відносин
7. Класифікація видів мита.
8. Застосування особливих видів мита як обмежувальних заходів.
9. Економічна природа митного тарифу
10. Механізм застосування митного тарифу.
11. Функції митного тарифу.
12. Митні платежі як основні інструменти митного оподаткування.
13. Митна вартість, її призначення та функції.
14. Зародження та розвиток митно-тарифних відносин в Україні
15. Митна система України
16. Функції митних органів.
17. Організаційна структура митної системи України.
18. Взаємодія митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій з іншими органами державної влади при виконанні покладених на них завдань
19. Формування та реалізація митної політики держави.
20. Аналіз наслідків приєднання України до СОТ.
21. Реалізація економічних інтересів країни за умов участі в митному союзі.
22. Вдосконалення системи митного регулювання в Україні на основі використання досвіду зарубіжних країн.
23. Митно-тарифні аспекти економічної інтеграції.
24. Міжнародні організації як основні суб'єкти регулювання митно-тарифних відносин.
25. Система товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності в системі митного регулювання.
26. Гармонізована система опису та кодування товарів.
27. Структура коду товарної номенклатури Митного тарифу України (УКТЗЕД). Правила класифікації товарів в УКТЗЕД.
28. Сутність та особливості проведення митного контролю
29. Митна варта
30. Спеціальні види контролю на митному кордоні України
31. Види митних режимів при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.
32. Митний склад як особливий митний режим.
33. Система митного оформлення при переміщенні товарів через митний кордон.
34. Комплекс заходів системи митного оформлення.
35. Зовнішньоторговельні документи: оперативно-зовнішньоторговельні, комерційні, розрахункові, транспортні, страхові та митні документи.
36. Декларування товарів та інших предметів із застосуванням вантажної митної декларації.
37. Переміщення іноземної валюти, чеків, банківських металів через митний кордон України
38. Порядок переміщення через митний кордон об'єктів інтелектуальної власності
39. Порядок пропуску через митний кордон предметів, що переміщуються в несупроводжуваному багажі

40. Порядок пропуску через митний кордон зброї, вибухових, сильнодіючих отруйних речовин, що переміщуються громадянам
41. Порядок пропуску через митний кордон дипломатичної пошти та речей, які належать дипломатичним кур'єрам
42. Відповідальність за порушення митних правил.
43. Переміщення через митний кордон України транспортних засобів.
44. Переміщення через митний кордон валюти.
45. Роль та місце митної справи в економічному розвитку України на сучасному етапі.
46. Специфіка здійснення митного контролю та митного оформлення при переміщенні фізичних осіб через митний кордон.
47. Повноваження та обов'язки декларанта.
48. Контрабанда та відповідальність за її вчинення.
49. Види порушень митних правил та відповідальність за порушення.
50. Порядок обліку та реєстрації вантажної митної декларації митними органами України.

#### **4.7. «СТРАХУВАННЯ»**

1. Необхідність і форми страхового захисту.
2. Страховий фонд страховика, чинники створення.
3. Страхування як необхідний елемент ринкової економіки.
4. Історія виникнення та розвитку страхування.
5. Місце страхування в системі економічних категорій та його функції.
6. Еволюція страхування в Україні.
7. Принципи страхування.
8. Поняття класифікації та її значення.
9. Класифікація страхування за об'єктами.
10. Класифікація страхування за юридичними ознаками. Класифікація за формами проведення.
11. Обов'язкове та добровільне страхування.
12. Поняття і види страхових ризиків.
13. Ризик-менеджмент і страхування.
14. Страховий ризик. Критерії визначення страхового ризику.
15. Види ризиків та їх класифікація.
16. Катастрофічні ризики, їх причини та особливості.
17. Класифікація ризиків залежно від сфери діяльності людини.
18. Етапи управління ризиком.
19. Аналіз та оцінка ризику.
20. Тарифна ставка: структура та методи розрахунку.
21. Страховий ринок та його структура.
22. Об'єктивні передумови розвитку страхового ринку.
23. Суб'єкти страхового ринку.
24. Страховий продукт. Концепції страхового продукту.
25. Інфраструктура страхового ринку.
26. Роль посередників на страховому ринку.
27. Функції посередників на страховому ринку.
28. Стан та перспективи розвитку страхового ринку в Україні.
29. Маркетинг у страхуванні.
30. Формування та управління страховим портфелем.
31. Класифікація страхових продуктів у страховому портфелі.
32. Роль реклами в страховій діяльності.
33. Договір страхування. Взаємодія сторін договору страхування.
34. Організаційні форми страховиків.

35. Стратегія страхової компанії.
36. Філія страховика.
37. Ресурси страхової компанії.
38. Рейтинг у страхуванні. Типи рейтингу.
39. Органи управління страховою компанією та їх функції.
40. Об'єднання страховиків та їх функції.
41. Кептивні страхові компанії, особливості діяльності.
42. Товариства взаємного страхування, причини виникнення та особливості діяльності.
43. Структура страхових компаній.
44. Необхідність державного регулювання страхової діяльності.
45. Органи нагляду за страховою діяльністю та їх функції.
46. Контроль за діяльністю страховиків.
47. Страхування життя як особливий вид особистого страхування.
48. Умови укладання договорів страхування життя.
49. Змішане страхування життя.
50. Сторони договору страхування життя, їх права та обов'язки.
51. Страхування ренти.
52. Страхування пенсій.
53. Поняття, зміст і основні вимоги до страхових договорів.
54. Права та обов'язки суб'єктів страхового зобов'язання.
55. Процедура підготовки та укладання страхового договору.
56. Вирішення спорів і припинення дії договору.
57. Обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків.
58. Індивідуальне та колективне добровільне страхування від нещасних випадків.
59. Обов'язкове медичне страхування.
60. Добровільне медичне страхування.
61. Страхування майна на випадок вогню, стихійного лиха та крадіжки.
62. Особливості страхування майна сільськогосподарських підприємств.
63. Страхування технічних ризиків.
64. Організаційні форми страхування кредитів.
65. Страхування депозитів.
66. Страхування від втрат прибутку.
67. Страхування транспортних засобів та вантажів.
68. Авіаційне страхування.
69. Страхування наземного транспорту.
70. Страхування вантажів.
71. Страхування майна громадян.
72. Страхування тварин як вид майнового страхування.
73. Страхування домашнього майна.
74. Поняття страхування відповідальності та його види.
75. Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.
76. Страхування відповідальності перевізників вантажів.
77. Страхування відповідальності роботодавців.
78. Страхування відповідальності виробника за якість продукції.
79. Страхування професійної відповідальності.
80. Особливості екологічного страхування.
81. Сутність і роль перестрахування.
82. Методи перестрахування та форми проведення даних операцій.
83. Співстрахування та механізм його дії.
84. Склад та економічний зміст доходів і витрат страховика.
85. Визначення прибутку страховика.
86. Оподаткування страхових компаній.

87. Фінансова надійність страховика, сутність, умови забезпечення.
88. Платоспроможність страховика та її оцінка.
89. Інвестиційна діяльність страховиків.
90. Превентивна діяльність страхових компаній.

## 5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЗНАНЬ ТА КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ

Оцінювання результатів атестаційного кваліфікаційного екзамену здійснюється за 100-бальною системою (за шкалою ECTS та національною шкалою).

Кожний екзаменаційний білет містить завдання трьох рівнів складності:

1. Перший рівень – завдання з вибором відповіді (тестові завдання). Кожна правильна відповідь оцінюється в 1,5 бали.

2. Другий рівень - завдання із короткою відповіддю (одна правильна відповідь);

За кожне правильно виконане завдання студенту виставляється **3 бали**.

3. Третій рівень – практичне завдання (2 задачі). В цих завданнях на чернетці треба акуратно записати послідовні, логічні дії та пояснення до розв'язку задач. В екзаменаційному білеті здобувач обов'язково вказує правильну відповідь. За кожну правильно розв'язану задачу здобувачу виставляється **20 балів**.

### Оцінювання завдань третього рівня проводиться за системою:

20 балів	Зазначена правильна відповідь з обґрунтуванням усіх ключових моментів розв'язування. Проведені акуратні і достатні записи, приведені розрахунки.
10 балів	Наведена логічно правильна послідовність кроків розв'язування. Деякі з ключових моментів обґрунтовано недостатньо, розв'язана правильно лише частина завдання, наведені розрахунки. В екзаменаційному білеті не вказана правильна відповідь
0 балів	В екзаменаційному білеті не вказана правильна відповідь

Результат атестаційного кваліфікаційного екзамену залежить від загальної кількості набраних балів.

### Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		
		Екзамен, диференційований залік	Залік	
A	90 – 100	5	відмінно	зараховано
B	81 – 89	4	дуже добре	
C	71 – 80		добре	
D	61 – 70	3	задовільно	
E	51 – 60		достатньо	
FX	21 – 50	2	незадовільно	незараховано
F	0 – 20	2	незадовільно (без права перездачі)	незараховано (без права перездачі)

## 6. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

### 6.1. Освітня компонента «Фінанси»

1. Конституція України: №254к/96ВР Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=a&find=1&typ=21>
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15>.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-IV. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Кодекс України з процедур банкрутства від 01.02.2020 № 2597-VIII – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2597-19>
7. Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” від 09.07.03 р. № 1058-15. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1058-15>.
8. Закон України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464-VI. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>
9. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0>.
10. Закон України „Про акціонерні товариства” від 27.07.2022 № 2465-IX. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
11. Закон України „Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19>
12. Закон України „Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 р. № 2121-III. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
13. Закон України „Про господарські товариства” від 19.09.1991 р., № 1576-XII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1576-12>
14. Закон України „Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.1991 р. № 959-XII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/959-12>
15. Закон України „Про Національний банк України” від 20.05.1999 р. №679-XIV. – Режим доступу: [zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14-13](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14-13)
16. Закон України „Про режим іноземного інвестування” від 19.03.1996 № 93/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>
17. Закон України „Про страхування” від 07.03.1996 № 85/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
18. Закон України „Про ринки капіталу та організовані товарні ринки” від 23.02.2006 р. № 3480-IV. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3480-15>.
19. Закон України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» від 03.11.2022 р. № 2710-IX. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-IX>
20. Бюджетна система в таблицях і схемах : Навчальний посібник / [Ситник Н.С., Західна О.Р., Стасишин А.В., Шушкова Ю.В]. – Львів : Видавництво: Апріорі, 2017. – 180 с.
21. Вступ до фаху: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Дубик В.Я., Круглякова В.В.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 256 с.

22. Глущенко А. С. Фінанси: Навч. посіб. /А.С. Глущенко/ Львів : «Магнолія 2006», 2014. – 440с.
23. Кремень О. І. Фінанси : навч. посіб. / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 447 с.
24. Романенко О. Р. Фінанси : підручник для ВНЗ / О.Р. Романенко ; Міністерство освіти і науки України. – Київ : Центр учбової літератури, 2016. – 310 с.
25. Теорія фінансів: Підручник / За ред. проф. В. М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 576 с.
26. Фінанси : навчальний посібник [Електронний ресурс] / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, О. П. Полтініна та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 330 с.
27. Фінанси : підруч. / Юхименко П.І., Бойко С. В., Голубка С.М. та ін. ; за наук. ред. П.І. Юхименка, С.В. Бойко. – К.: Центр учбової літератури, 2018. – 416 с.
28. Фінанси бізнесу / [Ситник Н. С., Стасишин А. В., Попович Д.В., Сич О.А. та ін.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 432 с.
29. Фінанси для фінансистів: підручник. / О.А. Шеремет, І. В. Дем'яненко, К. В. Багацька [ та ін.] за заг. ред. Т. А. Говорушко. - К.: «Центр учбової літератури», 2013.- 612с.
30. [Фінанси зовнішньоекономічної діяльності: навчальний посібник / \[Ситник Н. С., Стасишин А.В., Дубик В.Я., та ін.\]; за заг. ред. Н. С. Ситник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 460 с.](#)
31. Фінанси у схемах і таблицях: навч. посіб. для студ. першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / [Булавинець В. М., Горин В. П., Сидор І. П.]; за заг. ред. В. П. Горина. – Тернопіль: Вектор, 2017. – 181 с.
32. Фінанси: Навчальний посібник: експрес курс / [Волохова І. С., Шикіна Н. А., Волкова О. Г. та ін.] за заг. ред. Волохової І. С. – Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. – 262 с.
33. Фінанси: Підручник / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – 2-ге вид. перероб. і доповн. – К.: Знання, 2012. – 687 с.
34. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: навчальний посібник / авт. кол.; – Київ, 2019. – 272 с.
35. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Гукалюк А.Ф., Західна О.Р., Сич О.А., Шушкова Ю.В.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 845 с.
36. Шушкова Ю.В. Фінансова системи України: особливості функціонування, сучасний стан та перспективи розбудови : монографія / Юлія Шушкова. – Львів : Ліга-Прес, 2014. – 174 с.
37. Ярошевич Н.Б. Фінанси: Навчальний посібник / Н.Б. Ярошевич, І.Ю. Кондрат, М.В. Ливдар. – Львів: Видавництво “Простір-М”, 2018. – 298 с.

## 6.2. Освітня компонента «Фінанси підприємств»

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
5. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 № 514-VI // Верховна

- Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.
6. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
  7. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII // Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
  8. Про державну допомогу суб'єктам господарювання : Закон України від 01.07.2014 № 1555-VII // Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18>.
  9. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 № 755-IV // Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.
  10. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1160-15>.
  11. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI // Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
  12. Аранчій В. І. Фінанси підприємств: навч. посіб. / В. І. Аранчій, В. Д. Чумак, Л. В. Бражник. – Полтава: РВ ПДАА, 2018. – 350 с.
  13. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств: навч. посіб. / М. Д. Бедринець, Л. П. Довгань. – К.: Центр учбової літератури, 2018. – 292 с.
  14. Бойчик І.М Економіка підприємства: підручник. / І.М.Бойчик. – К.: Кондор - Видавництво, 2016. – 378 с.
  15. Гриценко Л. Л. Фінанси підприємств. Практикум : навч. посіб. / Л. Л. Гриценко, О. В. Дейнека, І. М. Боярко. – К., 2014. – 284 с.
  16. Добрава Н. В. Основи бізнесу : навч. посіб. / Н. В. Добрава, М. М. Осипова, М. О. Бондаренко. – Одеса, 2018. – 305 с.
  17. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. – Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. – 208 с.
  18. Конкурентоспроможність національної економіки: фіскальні важелі та стимули : кол. моногр. / [Ситник Н.С., Стасишин А.В.]; під заг. ред. д.е.н. Ситник Н.С. – Львів : «Сполом», 2017. – Ч.2. – 512 с.
  19. Мельников А. М. Основи організації бізнесу : навч. посіб. / за заг. ред. А. М. Мельникова [А. М. Мельников, О. А. Коваленко, Н. Б. Пундяк] – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 200 с.
  20. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств: підручник / О. О. Непочатенко, Н. Ю. Мельничук. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 504 с.
  21. Петренко Н.О. Управління проектами [текст] навчальний посібник. / Н.О. Петренко, Л.О. Кустріч, М.О. Гоменюк. – К. : «Центр учбової літератури», 2015. – 244 с
  22. Структурні перетворення в Україні : передумови модернізації економіки / А. П. Павлюк, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська [та ін.]; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2012. – 104 с.
  23. Філіна Г. І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. Г. І. Філіна. – К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. – 424 с.
  24. Безугла Т.В. "Економічна стійкість" та "Фінансова стійкість" / Т.В. Безугла // Молодий вчений. – 2014. – № 3(06). – С. 32-34.

25. Велика О. Ю. Основні види та організаційні форми підприємств в Україні [Електронний ресурс] / О. Ю. Велика // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Електронне наукове фахове видання. – 2018. – Вип. 3 (14). – Режим доступу: <http://easterneurope-ebm.in.ua>.
26. Вознюк А.О. Фінансова стійкість та її значення для економічного розвитку і безпеки підприємства / А.О. Вознюк // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2012. – Вип. 9(1). – С. 164-169.
27. Волкова Н. І. Альтернативні джерела фінансування малого та середнього підприємництва в Україні / Н. І. Волкова, А. О. Саржевська // Фінанси, облік, банки. – 2018. – № 1 (23). – С. 39–47.
28. Гончарова В. Г. Механізми державної фінансово-кредитної підтримки розвитку малого підприємництва. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=254>
29. Дем'янчук М. А. Напрями формування джерел фінансового забезпечення сталого розвитку підприємства / М. А. Дем'янчук, В. В. Станкова // Молодий вчений. – 2017. – № 5. – С. 561–567.
30. Дзюба С. Г. Монопольний характер організаційно-правових форм об'єднання підприємств / С. Г. Дзюба // Зовнішня торгівля : економіка, фінанси, право. – 2012. – № 2. – С. 109–119.
31. Забарна Е. М. Сучасні тенденції фінансування розвитку підприємств / Е. М. Забарна, М. В. Кула // Науковий вісник Сумського державного університету. Серія : Економіка. – 2013. – №. 2. – С. 64–72.
32. Заяць Р. В. Форми господарювання та підприємницька діяльність / Р. В. Заяць // Економіка, фінанси, менеджмент : актуальні питання науки і практики. – 2015. – № 2. – С. 60–67.
33. Зорінець П.І. Економічна стійкість та фінансова безпека підприємства в умовах нестабільності ринку / П.І. Зорінець // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 9. – С. 148-152.
34. Ігнатишин М.В. Фінансова стійкість підприємства як гарантія забезпечення платоспроможності / М.В. Ігнатишин, О.В. Алтухова // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер. : Економіка. – 2014. – Вип. 2. – С. 104-112.
35. Ковальова О. М. Сучасні форми фінансування діяльності підприємств / О. М. Ковальова, В. В. Кірсанова // Інноваційна економіка : теоретичні та практичні аспекти : монографія / за ред. К. В. Ковтуненко. – Херсон: Грінв Д. С., 2017. – Вип. 2. – С. 318–343.
36. Король В.А. Фінанси підприємств: навчальний посібник [Електронний ресурс] / В.А. Король. - Режим доступу: <http://pulib.if.ua/book/55>.
37. Курганський К.С. Фінансова стійкість підприємства: застосування апарату нечіткої логіки для прогнозування банкрутства / К.С. Курганський // Моделювання та інформаційні системи в економіці. – 2011. – Вип. 85. – С. 185-199.
38. Мельник М.І. Формування бізнес-середовища України в умовах інституційних трансформацій : монографія / М.І. Мельник. – Львів : ІРД НАН України, 2012. – 568 с.
39. Носань Н. С. Альтернативні форми фінансування суб'єктів малого підприємництва : перспективи використання в Україні / Н. С. Носань, В. Г. Мартінович // Електронне наукове фахове видання «Економіка та суспільство». – 2019. – Вип. 20. – С. 338–345.
40. Оксенюк К. І. Фінансове забезпечення розвитку малого підприємництва в Україні / К. І. Оксенюк // Молодий вчений. – 2017. – № 7. – С. 440–443.
41. Островська О. А. Нові форми фінансування бізнесу в Україні / О. А. Островська // Фінанси, облік і аудит. – 2016. – Вип. 1 (29). – С. 174–187.
42. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: підручник [Електронний ресурс] / Р.А. Слав'юк Режим доступу: [http://pidruchniki.ws/15840720/finans/finans\\_i\\_pidpriyemstvslavyuk\\_pa](http://pidruchniki.ws/15840720/finans/finans_i_pidpriyemstvslavyuk_pa).

43. Фінанси бізнесу / за заг. ред. Н. С. Ситник.- Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. - 432с.
44. [Фінанси зовнішньоекономічної діяльності: навчальний посібник / \[Ситник Н. С., Сташишин А.В., Дубик В.Я., та ін.\]; за заг. ред. Н. С. Ситник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 460 с.](#)

### **6.3. Освітня компонента «Банківська система»**

1. Банківська безпека: навч. посіб. / М.Г. Марич, М.П. Федішин, Д.Д. Полагнин. – Кам'янець-Поліський: Аксіома, 2018. – 197 с.
2. Банківська система: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Сташишин А.В., Блащук-Дев'яткіна Н.З., Петик Л.О.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник.- Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. - 580 с.
3. Банківські операції [текст]: навч. посіб./ Н.І. Демчук, О.В. Довгаль, Ю.П. Владика – Дніпро: Пороги, 2017. – 461 с.
4. Банківські операції / Михайловська І.М., Олійник А.В.: навч. посібник. – Львів «Магнолія 2006», 2017. - 648с.
5. [Банківська система України: інституційні зміни та інновації](#): кол. моногр. / Л.О. Примостка, М.І. Діба, І.В. Краснова та ін. - К. : КНЕУ, 2015. – 434 с.
6. Банківська система: навчально-методичний посібник для самостійної та індивідуальної роботи студентів економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання / Андреева О.В. – К.: ДЕДУТ, 2015. - 183 с
7. Банківська система : підручник / О.М. Тридід, Б.В. Самородов, І.М. Вядрова та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко. –Львів : «Новий Світ – 2000», 2020. – 536 с.
8. Белова І. В. Банківська статистика : навч. посіб. / І. В. Белова. – К. : Ліра-К, 2015. – 431 с.
9. Банківська система : навч. посіб. / (Л. І. Катан, Н. І. Демчук, В. Г. Бабенко-Левада, Т. О. Журавдьева); за ред. І. М. Мазур. – Дніпро: Пороги, 2017. -444 с.
10. Банківська система : навч. посіб. /О.І. Береславська, М.О. Кужелєв, Л.А. Ключко, О.В. Пернарівський та ін. / за заг. редакцією О.І. Береславської. – Ірпінь, УДФСУ. 2018. – 486 с.
11. Варцаба В.І., Заславська О.І. Сучасне банківництво: теорія і практика: Навч. посібник. - Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. - 364 с.
12. Вступ до фаху: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Дубик В.Я., Круглякова В.В.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 256 с.
13. Гроші та кредит: підручник / за ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль: ТНЕУ, 2018. – 892 с.
14. Корпоративні фінанси: навч. посіб. / Ковальчук Н.О., Е.О. Юрій. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2019. 440 с.
15. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності: монографія / О. В. Дзюблюк, М. Д. Алексеєнко, В. В. Корнеєв [та ін.] ; за ред. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль: Осадца Ю. В., 2017. – 298 с.
16. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: навчальний посібник / авт. кол.; – К., 2019. – 272 с.
17. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків : навч. посіб. / А. О. Єпіфанов. – К. : Ліра-К, 2015. – 523 с.
18. Юнацький М.О. / ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК ТА ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА: Опорний конспект лекцій. ДонНУЕТ ім. М. ТуганБарановського, 2018. - 305 с.

19. Банківське законодавство та регуляторна діяльність  
[https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=65247&cat\\_id=36580](https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65247&cat_id=36580)
20. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Гукалюк А.Ф., Західна О.Р., Сич О.А., Шушкова Ю.В.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник.- Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 845 с.
21. Фінанси зовнішньоекономічної діяльності: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Стасишин А.В., Дубик В.Я., та ін.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 460 с.
22. Фінанси, митна та податкова справа: комплексний тест-контроль. Навч. посіб. за ред Н. С. Ситник. – Ч.2. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 348 с.

#### 6.4. Освітня компонента «Бюджетна система»

1. Конституція України: №254к/96ВР Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=a&find=1&typ=21>
3. Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 № 1556-VII // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Закон України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" від 21.11.92р. № 2811-12 (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2811-12>.
5. Закон України "Про дошкільну освіту" від 06.06.2024 № 3788-IX (зі змінами і доповненнями ) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>
6. Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 09.07.03р. № 1058-15 (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1058-15>.
7. Закон України "Про освіту" від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами і доповненнями) // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
8. Наказ Міністерства ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ Про впорядкування умов оплати праці та затвердження схем тарифних розрядів працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ від 26.09.2005 № 557. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1130-05>.
9. Постанова Верховної Ради України "Про структуру бюджетної класифікації" від 12.07.1996р. № 327/96-ВР // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=327%2F96-%E2%F0>.
10. Постанова Кабінету Міністрів України "Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери" від 30.08.2002 № 1298 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1298-2002-%D0%BF>
11. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 року № 228 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=228-2002-%EF>.
12. Бюджетна система : навч. посіб. / І. Л. Шевчук, В. О. Черепанова, Т. О. Ставерська. – Друге вид., переробл. і допов. – Харків : Видавець Іванченко І. С., 2015. – 284 с. URL : [http://shron1.chtyvo.org.ua/Shevchuk\\_Iryna/Biudzheta\\_systema.pdf](http://shron1.chtyvo.org.ua/Shevchuk_Iryna/Biudzheta_systema.pdf)

13. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: Навчальний посібник / [За заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження». – К., 2017. – 184 с. URL : [https://www.ibser.org.ua/sites/default/files/170x240\\_preview\\_0.pdf](https://www.ibser.org.ua/sites/default/files/170x240_preview_0.pdf)
14. Бюджетна система. Практикум : навч. посіб. [Електронний ресурс] / За наук. ред. проф. В. М. Федосова. — [Кондратюк С. Я., Жибер Т. В., Коломієць Г. Б. та ін.] — К.: КНЕУ, 2015. — 454 [2] с. URL : <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/20331/fedosov.pdf>
15. [Бюджетна система в таблицях і схемах : Навчальний посібник / \[Ситник Н.С., Західна О.Р., Стасишин А.В., Шушкова Ю.В.\]. – Львів : Видавництво: Апріорі, 2017. – 180 с.](#)
16. Бюджетна система : підручник / за ред. д.е.н., професора В.Г. Дем'янишина, д.е.н., професора О.П. Кириленко та д.е.н. професора З.М. Лободіної, Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 624 с.
17. Бюджетна система : підручник / І. В. Алексєєв, Н. Б. Ярошевич, І. Ю. Кондрат, М. В. Ливдар. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019
18. Бюджетна система України: навчальний посібник в схемах і таблицях / С. В. Качула, Г. Є. Павлова, Л. В. Лисяк, Добровольська О.В., Л. І. Катан. – Дніпро: Монолит, 2021. – 332 с.
19. [Бюджетно-податкова політика активізації підприємництва в Україні: кол. моногр. / \[Стасишин А.В., Ситник Н.С., Ватаманюк-Зелінська У.З. та ін.\]; під заг. ред. д.е.н. Ситник Н.С. – Львів : «Сполом», 2016. – Ч.1. – 412 с.](#)
20. Лободіна З.М. Навчально-методичні матеріали для вивчення навчальної дисципліни «Бюджетна система» для студентів денної та заочної форм навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 60 с.
21. Юшко С. В. Бюджетна система [Електронний ресурс] : підручник / С. В. Юшко ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (11,1 МБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. - 382 с. : іл. - Загол. з титул. екрану. - Бібліогр.: с. 356-372. <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23042/1/2018%20-%20d0%ae%d1%88%d0%ba%d0%be.pdf>
22. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: Навчальний посібник / [За заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження». – К., 2017. – 184 с. [https://www.ibser.org.ua/sites/default/files/170x240\\_preview\\_0.pdf](https://www.ibser.org.ua/sites/default/files/170x240_preview_0.pdf)
23. Миськів Г. Бюджетна система : теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Львів : Растр-7, 2020. – 272 с
24. Ярошевич Н.Б. Бюджетна система: Практикум: Навчальний посібник / Н.Б.Ярошевич, І.Ю.Кондрат, А.І.Якимів.– Львів.: «Новий Світ 2000», 2019. – 400 с.
25. [Фінанси зовнішньоекономічної діяльності: навчальний посібник / \[Ситник Н. С., Стасишин А.В., Дубик В.Я., та ін.\]; за заг. ред. Н. С. Ситник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 460 с.](#)
26. Фінанси, митна та податкова справа: комплексний тест-контроль. Навч. посіб. за ред. Н. С. Ситник. – Ч.2. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 348 с.
27. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Гукалюк А.Ф., Західна О.Р., Сич О.А., Шушкова Ю.В.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник.- Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 845 с.
28. Практикум із бюджетної системи [Електронний ресурс] : навчальний посібник / С. В. Юшко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 188 с.

29. [Фінанси об'єднаних територіальних громад: навчальний посібник / \[Ситник Н. С., Стасишин А. В., Західна О. Р. та ін.\]; за заг. ред. Н. С. Ситник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 536 с.](#)

### 6.5. Освітня компонента «Податкова система»

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV
4. Митний кодекс України від 11 липня 2002 року № 92 - IV.
5. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 № 2456-VI.
6. Вступ до фаху: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Дубик В.Я., Круглякова В.В.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 256 с.
7. Зайцев О. В. 3-17 Податковий менеджмент : підручник. Суми : Сумський державний університет, 2017. 412 с.
8. Податкова система: навчальний посібник / І. С. Волохова, О. Ю. Дубовик, М. О. Слатвінська [та інш.] / ред. І. С. Волохова, О. Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.
9. Супруненко, С. А. Податкове планування в системі державного регулювання економіки України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / С. А. Супруненко. - Чернігів, 2019. - 227 с.
10. Фінанси бізнесу / [Ситник Н. С., Стасишин А. В., Попович Д.В., Сич О.А. та ін.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 432 с.
11. Фінанси, митна та податкова справа: комплексний тест-контроль. Навч. посіб. за ред. Н. С. Ситник. – Ч.2. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 348 с.
12. [Фінанси зовнішньоекономічної діяльності: навчальний посібник / \[Ситник Н. С., Стасишин А.В., Дубик В.Я., та ін.\]; за заг. ред. Н. С. Ситник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 460 с.](#)
13. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Гукалюк А.Ф., Західна О.Р., Сич О.А., Шушкова Ю.В.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник.- Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 845 с.
14. Tax Policies in the European Union. 2021 Survey. URL: [https://taxation-customs.ec.europa.eu/tax-policies-european-union-survey\\_en](https://taxation-customs.ec.europa.eu/tax-policies-european-union-survey_en)
15. Paying Taxes 2020. URL: [https://www.pwc.com/gx/en/services/tax\\_publications/paying-taxes-2020.html](https://www.pwc.com/gx/en/services/tax_publications/paying-taxes-2020.html)
16. Купчак М. Я., Саміло А. В. Податковий менеджмент. Навчальний посібник. – Львів, 2020. – 185 с.
17. Остапенко Т. М., Кубецька О. М., Кононова І. В. та ін. Оподаткування суб'єктів підприємництва : навч. посібник (у схемах) / Т. М. Остапенко, О. М. Кубецька, І. В. Кононова, Н. А. Протопопова. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 148 с.
18. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.
19. Сич, О., Полудворянін, М. Податкові надходження Львівської області до і в час війни. Фінансовий простір.1-2 (53). 2024, С.127-138.
20. [Sytnyk N., Sych O. \(2020\) Tax Barden on the Enterprise in Ukraine https://www.repozytorium.uni.wroc.pl/dlibra/publication/128096/edition/118545?language=en](https://www.repozytorium.uni.wroc.pl/dlibra/publication/128096/edition/118545?language=en)
21. Nazarkevych, I., & Sych, O. (2022). Taxation as a tool of implementation of the EU Green Deal in Ukraine. Regional Science Policy & Practice, 1– 17. <https://doi.org/10.1111/rsp3.12596>  
<https://rsaiconnect.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/rsp3.12596>

## 6.6. Освітня компонента «Митна справа»

1. Актуальні питання теорії та практики митної справи [Текст] : монографія / [І. Г. Бережнюк та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук І. Г. Бережнюка ; Держ. НДІ мит. справи. - Хмельницький : Мельник А. А., 2013. - 427 с. : рис., табл. - (Серія "Митна справа в Україні" ; т. 21)
2. Батанова Л. О. Фінансовий контроль у сфері державної митної справи [Текст] : монографія / Л. О. Батанова ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - Чернівці : Технодрук, 2015. - 153 с.
3. Державна митна справа в Україні [Текст] : бібліогр. покажч. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; [уклад.: Сосновська Т. О., Жихорева Ю. В.]. - Харків : ХДНБ ім. В. Г. Короленка, 2014. - 274 с.
4. Додін Є. В. Міжнародне співробітництво з питань митної справи [Текст] : навч. посіб. / Є. В. Додін, В. В. Серафімов ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - О. : [б. в.], 2012. - 175 с.
5. Доманцевич Н. І. Основи експертизи культурних цінностей [Текст] : навч. посіб. для студ. спец. 7.050302 і 8.050302 "Товарознавство та експертиза в митній справі" / Доманцевич Н. І., Коваль М. Н., Закусілов А. П. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. - Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2011. - 240 с.
6. Комзюк В. Т. Митні органи України: адміністративно-правовий статус [Текст] : монографія / В. Т. Комзюк ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Х. : НікаНова, 2013. - 339 с.
7. Методологія формування транспортно-митної інфраструктури в Україні [Текст] : [монографія] / [А. М. Пасічник та ін.] ; за ред. А. М. Пасічника ; Ун-т мит. справи та фінансів. - Дніпропетровськ : УМСФ, 2016. - 168 с
8. Митна енциклопедія. Т. 1:А (абак) - Л (Львівська митниця) [Текст] / [І. Г. Бережнюк та ін.]. - 2013. - 471 с. : іл. - (Серія "Митна справа в Україні" ; т. 22)
9. Митна енциклопедія. Т. 2:М (магазин безмитної торгівлі) - Я (японська ена) [Текст] / [Бережнюк І. Г. та ін.]. - 2013. - 535 с. : іл. - (Серія "Митна справа в Україні" ; т. 23)
10. Митна політика та митна безпека: концептуальне визначення і шляхи забезпечення [Текст] : [монографія] / [П. В. Пашко та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, засл. діяча науки і техніки України П. В. Пашка. - К. : Знання, 2012. - 215 с. : рис., табл. - (Серія "Митна справа в Україні")
11. Митна справа [Текст] : навч. посіб. / [Кузьмін О. Є. та ін.] ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2015. - 230 с.
12. Митна справа [Текст] : підручник / [А. І. Крисоватий та ін. ; за ред. А. І. Крисоватого] ; Терноп. нац. екон. ун-т, Ф-т фінансів, Каф. податків і фіскал. політики. - Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2014. - 539 с.
13. Митні інформаційні технології [Текст] : навч. посіб. / [О. Ф. Волик та ін.] ; за ред. заст. Голови Держ. мит. служби України, д-ра екон. наук П. В. Пашка. - К. : Знання, 2011. - 391 с.
14. Особливості митної класифікації товарів [Текст] / [Смарченко І. М. та ін.] ; за ред. Голови Держ. мит. служби України, канд. юрид. наук Калеткіна І. Г., заст. Голови Держ. мит. служби України, д-ра екон. наук П. В. Пашка ; Держ. мит. служба України. - О. : Пласке, 2011. - 308 с. : рис., табл. - (Митна справа в Україні)
15. Пастух І. П. Митне право України [Текст] : посіб. для підготов. до іспитів / І. П. Пастух, О. В. Горбач ; Київ. нац. ун-т внутр. справ, Каф. адм. права та процесу. - К. : Ліпкан О. С., 2011. - 127 с. - (Студент XXI століття)
16. Сучасні транспортно-митні технології міжнародних перевезень товарів [Текст] : [монографія] / [А. М. Пасічник та ін.] ; за ред. А. М. Пасічника ; Держ. НДІ мит. справи, Акад. мит. служби України. - Д. : АМСУ, 2012. - 287 с.

17. Терещенко С. С. Основи ризик-менеджменту в митній справі та зовнішньоекономічній діяльності [Текст] / С. С. Терещенко. - О. : Пласке, 2012. - 504 с. : рис. - (Серія "Зовнішня торгівля: спрощення процедур")
18. Тоцька Т. С. Митне оподаткування. Практикум [Текст] : навч. посіб. / Т. С. Тоцька ; Ун-т мит. справи та фінансів. - Дніпропетровськ : Акцент, 2016. - 127 с.
19. Тюріна Н. М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства [текст] навчальний посібник / Н. М. Тюріна, Н. С. Карвацка. - К.: "Центр учбової літератури", 2013. - 408 с.
20. Управління ризиками в митній справі: зарубіжний досвід та вітчизняна практика [Текст] : монографія / [І. Г. Бережнюк та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, доц. Бережнюка І. Г. ; Держ. НДІ митної справи. - Хмельницький : Мельник А. А., 2014. - 287 с.
21. Формування системи митного аудиту в Україні [Текст] : монографія / [О. М. Вакульчик та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. М. Вакульчик ; Держ. НДІ мит. справи, Акад. мит. служби України. - Хмельницький : Мельник А. А., 2014. - 207 с. : рис., табл. - (Серія "Митна справа в Україні" ; т. 25)
22. Чурсіна Л. А. Товарознавство та експертиза в митній справі [Текст] : навч. посіб. / Л. А. Чурсіна, О. М. Вербицький, С. О. Калінський ; Херсон. нац. техн. ун-т. - Херсон : Олді-плюс ; К. : Ліра-К, 2013. - 200 с.
23. Митний кодекс України від 2012, № 44-45, № 46-47, № 48 зі змінами та доповненнями[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
24. Закон України «Про Митний тариф України» від 2014, № 20-21, [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/584-18>
25. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
26. Закон України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності". [Електронний ресурс]. Режим доступу:<http://zakon5.rada.gov.ua>
27. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо оптимізації видачі документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» від 17 травня 2012 р. № 4782-VI.[Електронний ресурс]. Режим доступу:<http://zakon5.rada.gov.ua>
28. Постанова Кабінету Міністрів України від від 18 січня 2003 р. № 93 «Про справляння плати за виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для митних органів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
29. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 434 «Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України харчових продуктів для власного споживання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>
30. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2000 р. N 575 « Про приведення рішень Кабінету Міністрів України у відповідність з Угодою про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>
31. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2002 р. N 1569 «Про затвердження Порядку справляння єдиного збору у пунктах пропуску через державний кордон» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1569-2002-%D0%BF>
32. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 432 « Про затвердження переліку підстав для призупинення митного оформлення товарів, щодо яких правовласником не подано заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності, за ініціативою митного органу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

33. Декрет Кабінету Міністрів України "Про стандартизацію і сертифікацію" від 10.05.93 № 46-93. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/46-93>
34. Наказ Державної митної служби України від 25.11.2003 N 796 “ Про внесення змін і доповнень до порядку здійснення митними органами контролю за визначенням країни походження товару” <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1175-03>
35. Наказ Міністерства Фінансів України від 31.05.2012 № 657 Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1669-12>
36. Про внесення змін до наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України від 13 лютого 2013 року № 96.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
37. Наказ «Про внесення змін до наказу Державної ветеринарної та фіто санітарної служби України від 04.12.2015 №2452» №933 від 15.03.2016[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
38. Наказ «Про експорт продуктів бджільництва» №932 від 15.03.2016[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

## 6.8. Навчальна дисципліна «Страховання»

1. Аберніхіна І. Г., Сокиринська І. Г. Фінанси страхових організацій : навч. посіб. Дніпро : Пороги, 2019. 198 с.
2. Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні», НБУ. Київ, квітень 2020. 28 с. URL: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/White\\_paper\\_insurance\\_2020.pdf?v=7](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf?v=7).
3. Васильєва Т., Козьменко С., Козьменко О. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія. Суми: «Університетська книга», 2022. 315 с.
4. Журавка О. С., Бухтіарова А. Г., Пахненко О. М. Страховання : навч. посібн. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.
5. Клапків Л. М., Клапків Ю .М., Свірський В. С. Фінансові ризики в діяльності страхових компаній: теоретичні засади, сучасні реалії та прагматизм управління : монографія. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2020. 171 с.
6. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страховання : навч. посіб. Кропивницький : ПП «Ексклюзив Систем», 2022. 307 с.
7. Олійник О. В., Нагаєва Г. О. Страховання: навч. посібн. Харків : ХНАУ, 2020. 252 с.
8. Про акціонерні товариства : Закон України від 27.07.2022 р. № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>.
9. Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 02.06.2011 р. № 3462-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3462-17#Text>.
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.09.2019 р. № 79-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text>.
11. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>.

12. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>.
13. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2023 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.
14. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
15. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
16. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
17. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>.
18. Про початок і ведення діяльності у сфері страхування і перестраховання (Solvency II) : Директива 2009/138/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 25.11.2009 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_039-09#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_039-09#Text).
19. Про пруденційний нагляд за інвестиційними фірмами та про внесення змін до директив 2002/87/ЄС, 2009/65/ЄС, 2011/61/ЄС, 2013/36/ЄС, 2014/59/ЄС та 2014/65/ЄС : Директива 2019/2034/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 27.11.2019 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_030-19#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_030-19#Text).
20. Про розповсюдження страхових послуг (нова редакція) : Директива 2016/97/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 20.01.2016 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_049-16#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_049-16#Text).
21. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.
22. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>.
23. Путівник для небанківських фінансових установ. URL: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/Guide-book\\_for\\_non-bank\\_financial\\_institutions.pdf?v=7](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Guide-book_for_non-bank_financial_institutions.pdf?v=7).
24. Ситник Н. С., Стасишин А. В., Попович Д. В. Страхування : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2025. 512 с.
25. Сосновська О. О. Страхування : навч. посіб. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
26. Терещенко Т. Є., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях) : навч. посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с.
27. Федішин М. П., Попова Л. В., Кучерівська С. С. Фінанси страхових організацій : у схемах і таблицях : посіб. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 228 с.
28. Яворська Т. В. Державне регулювання страхового підприємництва в Україні : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 420 с.

## **7. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ**

Здобувач вищої освіти, який не погоджується із результатами контрольного заходу атестаційного кваліфікаційного екзамену) має право подати апеляційну заяву в письмовому вигляді відповідно до Положення про апеляцію результатів контрольних заходів здобувачів вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка затвердженого на засіданні Вченої ради Університету від 27 січня 2021 року (протокол № 3/1) [https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/reg\\_appeal.pdf](https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/reg_appeal.pdf)

# ДОДАТКИ

## ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Освітня програма «Фінанси, митна та податкова справа»

Навчальна дисципліна Атестаційний кваліфікаційний екзамен

## ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 8

№ з/п	Завдання	Максимальна кількість балів
<b><i>I рівень – завдання з вибором відповіді (тестові завдання)</i></b>		<b>30</b>
1.1		
1.2		
1.3		
1.4		
1.5		
1.6		
1.7		
1.8		
1.9		
1.10		
1.11		
1.12		
1.13		
1.14		
1.15		
1.16		
1.17		
1.18		
1.19		
1.20		
<b><i>Разом балів по першому рівню</i></b>		
<b><i>II рівень – завдання з короткою відповіддю</i></b>		<b>30</b>
2.1		
2.2		
2.3		
2.4		
2.5		
2.6		
2.7		
2.8		

2.9		
2.10		
<i>Разом балів по другому рівню</i>		
<b><i>III рівень – практичні завдання</i></b>		<b>40</b>
3.1		
3.2		
<i>Разом балів по третьому рівню</i>		
<b>РАЗОМ</b>		<b>100</b>

Затверджено на засіданні кафедри фінансового менеджменту

Протокол № 10 від “15” травня 2025 року

Завідувач кафедри фінансового менеджменту \_\_\_\_\_  
(підпис)

д.е.н., проф. Наталія СИТНИК  
(прізвище та ініціали)

**ЕКЗАМЕНАЦІЙНА РОБОТА**  
**АТЕСТАЦІЙНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ**  
галузь знань 07 «Управління та адміністрування»  
спеціальність 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування»  
освітня програма – «Фінанси, митна та податкова справа»

*Прізвище*

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*Ім'я*

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*По батькові*

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Білет № \_\_\_\_\_

Група \_\_\_\_\_

Дата \_\_\_\_\_

Загальна кількість балів \_\_\_\_\_

Члени ЕК \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

Білет № \_\_\_\_\_

1. Перший рівень – тестові завдання

№ завдання	Варіанти відповіді				Бали
	A	B	C	D	
1.1.					
1.2.					
1.3.					
1.4.					
1.5.					
1.6.					
1.7.					
1.8.					
1.9.					
1.10.					
1.11.					
1.12.					
1.13.					
1.14.					
1.15.					
1.16.					
1.17.					
1.18.					
1.19.					
1.20.					
<b>Разом балів по першому рівню</b>					

2. Другий рівень – завдання підвищеної складності з вибором відповіді

№ завдання	Варіанти відповіді				Бали
	A	B	B	Г	
2.1.					
2.2.					
2.3.					
2.4.					
2.5.					
2.6.					
2.7.					
2.8.					
2.9.					
2.10.					
<b>Разом балів по другому рівню</b>					

3. Третій рівень – задачі

3.1. Задача.

<i>Хід розв'язку</i>	<i>Відповідь</i>

3.2. Задача.

<i>Хід розв'язку</i>	<i>Відповідь</i>